

דף ח

תוכן

- א. ברכת 'שהכל ברא לכבודו'
- ב. ברכת 'שהשמחה במעונו'
- ג. גדר סעודת ברית מילה
- ד. חילוק בין ברכת חתנים לברכת אבלים

(א) ברכת 'שהכל ברא לכבודו'

- א. הגמ' מביאה נוסח הברכות של ברכות חתנים, והברכה הראשונה היא 'בא"י אמ"ה שהכל ברא לכבודו'. וברכה זו טעונה ביאור, שלכאור לא הוזכר בה ענין הזיווג כלל כמו בשאר ברכות חתנים, אלא כל ענינה היא שבח והודאה להקב"ה על זה שברא את העולם לכבודו. ברש"י (ד"ה שמח תשמח) כתב, שברכת שהכל אינה מסדר ברכות חתנים, אלא היא נתקנה על העם הנאספים שם לגמול חסד להחתן והכלה. וכעין זה כתב גם התוס' ר"ד, שהטעם שמברכים שהכל ברא לכבודו הוא, משום שהיא אסיפה לכבוד הקב"ה, לברכו ברבים, דברכת חתנים צריכה עשרה.
- ב. בשימ"ק (ד"ה וז"ל שיטה) הקשה, אמאי אין מברכים ברכת שהכל גם בבית האירוסין, דהתם נמי נאספים העם. ותירץ, דלא עבדינן האי ברכה אלא באסיפת שמחה, ולא היא שמחה עד הנישואין, ע"כ. ויש שתירצו, דקושיא זו תליא במה שנחלקו הראשונים (מובא ברא"ש סי' יב) אם ברכת האירוסין צריכה י' או לא, וי"ל דרש"י סובר דא"צ י', ואין חיוב להתאסף בבית האירוסין כמו שיש חיוב בבית הנישואין.
- ג. השימ"ק (ד"ה ותלמידי ר"י) הביא בשם הרמ"ה, שהטעם שמברכים שהכל בשעת הנישואין הוא, משום דכיון דתיקנו ברכת יוצר האדם כנגד הזיווג הראשון שהוא אדם וחיה, שוב תיקנו עוד ברכה אכולא מעשה בראשית. ולדבריו נמצא, דגם ברכת שהכל היא מסדר ברכות חתנים.
- ד. היוצא מזה, שיש ב' שיטות בגדר ברכות שהכל ברא לכבודו. א. שהיא **מסדר הברכות** על עניני נישואין, שמאחר שמברכים כנגד הזיווג הראשון, מברכים גם על כל מה שברא הקב"ה במעשה בראשית (רמ"ה). ב. שאינה מסדר הברכות על עניני נישואין, אלא היא **ברכה בפני עצמה** שנתקנה מפני שנתאסף העם לכבוד החתונה (רש"י ותוס' ר"ד).

(ב) ברכת 'שהשמחה במעונו'

- א. הגמ' מביאה, שכשהיה ר' אשי נמצא אצל סעודות שבע ברכות, אם היה שם פנים חדשות, היה בירך ברכת חתנים, ואם לא היה שם פנים חדשות, היה בירך 'שהשמחה במעונו' ו'אשר ברא'. ואיתא בגמ', דיש לברך שהשמחה במעונו עד י"ב חודש לאחר הנישואין, וגם קודם הנישואין מזמן שהתחילו להתעסק בצרכי הנישואין.
- ב. אולם לדינא פסק השו"ע (אהע"ז סי' סב סעי' יג), דהאידינא אין אומרים שהשמחה במעונו אלא בשבעת ימי המשתה, משום שערבה כל שמחה, ע"כ. וזהו מה שאנו נוהגים לומר בתחילת הזימון בסעודת שבע ברכות 'נברך אלקינו שהשמחה במעונו'.
- ג. כפשוטו משמע מלשון הגמ' 'מברך' שהשמחה במעונו, דהיא ברכה גמורה. וכן דייק בעל העיטור (שער ה אות תתנ). אמנם קשה, דא"כ למה לא הוזכרה ברכה זו בתוך הברכות חתנים שהוזכרו בגמ' לעיל.
- ד. הר"י מגאש (ד"ה ואי לא) כתב, דברכת שהשמחה במעונו לאו ברכה היא, אלא היא הזכרה של שמחה. וכתב שכן מוכרח, שהרי מברכין אותה גם קודם כניסתן לחופה, ואם ברכה היא, היכי מברכין לה אז. אכן בעל העיטור (שם) חולק על הר"י מגאש, וכתב דברכה גמורה היא, והא דלא נמנה ברכה זו בגמ' לעיל, הוא משום דלא קא חשיב שם אלא הנך ברכות דמברך רק אם איכא פנים חדשות.
- ה. היוצא מזה, שנחלקו הראשונים בגדר ברכת שהשמחה במעונו, שלדעת הבעל העיטור היא **ברכה גמורה**, אבל לדעת הר"י מגאש אינה ברכה גמורה, אלא **הזכרה** בעלמא.

ג) גדר סעודת ברית מילה

- א. הגמ' מביאה מעשה בר' חביבא, שבא לסעודת ברית מילה ובירך 'שהשמחה במעונו', ומסיק הגמ', דלית הלכתא כר' חביבא, משום דאית ליה צערא לינוקא [תינוק המהול]. ומבואר, דהיה מן הראוי לברך שהשמחה במעונו אצל סעודת ברית מילה, אלא דאיכא טעם למנוע מלברך, משום צערא דינוקא.
- ב. הריטב"א (ד"ה ר' חביבא) כתב, דאין ללמוד מכאן לברך שהשמחה במעונו אצל שאר סעודות מצוה במקום דליכא צערא דינוקא, דדוקא לגבי ברית מילה שייכא ברכת שהשמחה במעונו, משום דנאמר בה לשון שמחה, דכתיב (תהילים קיט, קסב) 'שש אנכי על אמרתך', משא"כ לגבי שאר מצוות דלא נאמר בהם לשון שמחה.
- ג. והביא הריטב"א, שחכמי צרפת למדו מסוגיין, דסעודת ברית מילה אינה סעודת שמחה כלל, משום דאיכא צערא דינוקא, ולפיכך פסקו, דמותר לאבל לאכול אצל סעודת ברית מילה.
- ד. אכן הריטב"א עצמו חולק על חכמי צרפת, וכתב, דאע"פ דלא קבעינן ברכת שהשמחה במעונו אצל סעודת ברית מילה משום צערא דינוקא, מ"מ סעודת שמחה היא, ואסור לאבל ליכנס שם. [אמנם כתב, דאין איסור לאבל להיות אצל המילה עצמה, אלא האיסור הוא ליכנס לסעודת הברית].
- ה. מדברי הריטב"א יוצא ב' יסודות בדין סעודת ברית מילה: א. סעודת ברית היא **סעודת שמחה**, [ודלא כחכמי צרפת דס"ל דאינה סעודת שמחה], ב. בסעודת ברית מילה איכא שמחה יתירה משאר סעודות מצוה, משום דנאמר במילה לשון שמחה.

ד) חילוק בין ברכת חתנים לברכת אבלים

- א. הגמ' מביאה בשם רב, 'חתנים מן המניין ואין אבלים מן המניין'. ומבארת הגמ', דחתנים מן המניין היינו לברך ברכת חתנים, ואין אבלים מן המניין היינו לברך ברכת אבלים. ומבואר שאע"פ ששתי ברכות אלו דומים זה לזה, דשניהם נתקנו על מצבו של אדם מסויים, דהיינו על שמחתו של החתן ועל צערו של האבל, מ"מ יש חילוק ביניהם, דגבי ברכת חתנים החתן עצמו מצטרף לעשרה, משא"כ לגבי ברכת אבלים, אין האבל עצמו מצטרף. וטעם החילוק צ"ב.
- ב. הפני יהושע (ד"ה א"ר נחמן) ביאר טעם החילוק, דגבי ברכת אבלים, אין האבל מצטרף לעשרה, משום ד'בכל בי עשרה שכינתא שריא', והרי אין השכינה שורה מתוך עצבות, משא"כ בברכת חתנים החתן שרוי בשמחה, ולכך מצטרף. ולדבריו יוצא, שעיקר החילוק הוא בין **החתן להאבל**, דחתן שרוי בשמחה אבל אבל שרוי בעצבות.
- ג. הנצי"ב בהעמק שאלה (חיי שרה שאילתא טז אות יא) כתב חילוק אחר, דגבי ברכת חתנים גם החתן מצטרף, משום שגם החתן עצמו מחוייב בהמצוה לשמוח את הכלה, משא"כ בברכת אבלים, הרי מצות תנחומי אבלים לא חלה על האבל עצמו. ולדבריו יוצא, דעיקר החילוק הוא בין **ברכת חתנים לבין ברכת אבלים**.
- ד. מובא באחרונים שני צדדים בהבנת דברי הנצי"ב, א. דאע"פ דליכא על החתן דין שמחה מצד עצמו, מ"מ הרי גם הוא בכלל המצוה לשמוח את הכלה, ולפיכך מצטרף, ב. דמאחר דנכלל החתן בדין שמחת הכלה, ממילא חלה השמחה גם עליו, ומצטרף מצד שמחת עצמו.
- ה. היוצא מזה, דאיכא ב' מהלכים לבאר את החילוק שבין ברכת חתנים לברכת אבלים: א. **האבל** שרוי בעצבות ואינו ראוי לצרף, משא"כ **החתן** שרוי בשמחה וראוי להצטרף (פנ"י), ב. **ברכת חתנים** נתקנה על שמחת הנישואין, והרי גם החתן נכלל בזה, משא"כ **ברכת אבלים** נתקנה על ניחום אבלים, והרי אין האבל עצמו נכלל בזה (העמק שאלה).

דף ח

בגדר ברכת 'אשר ברא'

גמרא:

רב אשי איקלע לבי רב כהנא יומא
קמא בריך כולהו מכאן ואילך אי איכא
פנים חדשות בריך כולהו ואי לא אפוש
שמחה בעלמא הוא ומברך שהשמחה
במעונו ואשר ברא

תמצית הסוגיא:

הגמ' מביאה מעשה עם ר' אשי, שהיה נמצא אצל סעודת השבעה ברכות של ר' כהנא, ולא היה שם פנים חדשות, ולכך לא בריך שבעה ברכות, ואעפ"כ בריך שתי ברכות, 'שהשמחה במעונו' ו'אשר ברא'. ומבואר מזה, שאפשר לברך ברכת 'שהשמחה במעונו' וברכת 'אשר ברא' על שמחת הנישואין, אפילו אם אי אפשר לברך את כל הז' ברכות. ויש לעיין בברכות אלו, האם גם הם נחשבות 'ברכות חתנים' כמו השבעה ברכות, או שהן ברכות בפני עצמן.

והנה הראשונים והאחרונים דנו בכמה ספיקות לגבי ברכת אשר ברא כשמברכים אותה בפני עצמה: א. האם צריך עשרה בני אדם כדי לברך אותה. ב. האם יש לברך אותה בשעת החופה באופן שא"א לברך שאר ברכות חתנים. ג. באלמון שנשא אלמנה, האם יש לברך אשר ברא רק ביום א' או בכל ג' ימי השמחה.

ופשוטו י"ל, שכל נידונים אלו תלויים בחקירה הנ"ל, אם ברכת אשר ברא נחשבת כברכת חתנים או לא. ומצינו שנחלקו הראשונים בזה. הרמב"ם כתב שהיא נחשבת 'ברכת חתנים', ודומה לשבעה ברכות, אבל הר"ן חולק ע"ז וכתב שאינה ברכת חתנים, אלא היא ברכה בפני עצמה שנתקנה על שמחת הנישואין. וא"כ לכאור' כל הספיקות הנ"ל תלויים במחלוקת זו. ויש לדון בזה.

תמצית מראי מקומות

נידון א. אם צריכה עשרה

א. רמב"ן כאן

הביא כתב דברכת 'שהשמחה במעונו' אינה 'ברכת חתנים', ולכך מסיק, שאין צריך 'י' בני אדם כדי לברך אותה, דלא שייך אצלה הכלל דברכת חתנים בעשרה, אלא צריך רק ג'.

ב. ר"ן ג: מדפי הרי"ף

דייק מדברי הרמב"ן הנ"ל דרק ברכת 'שהשמחה במעונו' אינה ברכת חתנים, אבל ברכת 'אשר ברא' נחשבת ברכת חתנים גם כשמברכים אותה בפנ"ע ולא כאחת מן הז' ברכות, וא"כ צריך 'י'. אכן הר"ן עצמו חולק על הרמב"ן, וכתב, שגם 'אשר ברא' אינה ברכת חתנים, ואינה צריכה 'י'.

ג. רמב"ם הל' ברכות פ"ב הל' ט"ג, כסף משנה

הרמב"ם פסק, שעבדים וקטנים אינם מברכים אשר ברא. והכסף משנה ביאר טעמו, משום שאין מצטרפים עבדים וקטנים בדבר הצריך 'י', וכ"ש שלא יברכו.

ומבואר דס"ל להכס"מ שדעת הרמב"ם היא שברכת אשר ברא צריך 'י'. וכפשוטו היינו משום דס"ל להרמב"ם דברכת אשר ברא היא ברכת חתנים, וכדמשמע מלשונו שם, וממילא נכללת בדין ברכת חתנים בעשרה.

ד. המקנה קו"א סי' סב ס"ק ו

כתב שדעת הרמב"ם היא שברכת אשר ברא אינה צריכה 'י', ודלא כדברי הכס"מ. [וכ"כ הר"ן שם, דהרמב"ם ס"ל דברכת אשר ברא אינה צריכה 'י'].

וקשה, דהא משמע מהרמב"ם דברכת אשר ברא היא ברכת חתנים, והיאך יתכן דא"צ 'י'.

ה. ריטב"א ד"ה ולענין

דן אם ברכת אשר ברא צריכה 'י' או לא, וכתב, שאפילו אם נימא דהיא ברכת חתנים, מ"מ אפשר שצריך 'י' רק כשמברכים כל ברכת חתנים, ולא כשמברכים רק ברכה אחת.

ועפ"ז יש ליישב דעת המקנה, דאף דברכת אשר ברא היא ברכת חתנים, מ"מ א"צ 'י', משום שאינו מברך כל הברכות חתנים.

נידון ב. בשעת החופה

ו. המקנה קו"א סי' סב ס"ק ה

הביא מחלוקת הפוסקים אם כלה אסורה לחתן במקום שלא היו יכולים לברך ברכת חתנים, כגון בעיר שאין בו 'י' ישראלים, וכתב, דאף לשיטת האוסרים, אם ברכו לכל הפחות 'אשר ברא', [כשיטת הסוברים שאינה צריכה 'י'], ליכא איסורא, דלא מיקריא כלה בלא ברכה.

ז. ערוך השלחן אהע"ז סי' סב סעי' ב

כתב, שאם לא ברכו כל הז' ברכות אצל החופה, כגון בעיר דליכא 'י', אין לברך 'אשר ברא' בפני עצמה, משום דבשעת החופה נתקן לברך רק כל הז' ברכות ביחד.

הרי דנחלקו המקנה והערוה"ש אם יש לברך 'אשר ברא' בשעת החופה באופן דא"א לברך כל הז' ברכות. וכפשוטו י"ל, דיסוד המחלוקת תלוי בנידון הנ"ל, אם ברכת אשר ברא נחשב כ'ברכת חתנים', וא"כ יש לברך אותה אצל החופה, או שהיא ברכה בפני עצמה, וא"כ י"ל שנתקן רק בשעת הסעודה.

נידון ג. אלמון שנשא אלמנה

ח. רמב"ם הל' ברכות פ"ב ה"ט

פסק לענין אלמון שנשא אלמנה, [שנתקן רק יום א' לברכה וג' ימים לשמחה], שמברכים 'אשר ברא' ביום א' בלבד.

ט. טור אהע"ז סי' סב סעי' יג

כתב לגבי אלמון נשא אלמנה, שיש לברך 'אשר ברא' כל ג' ימי השמחה. ודלא כדעת הרמב"ם.

וכפשוטו י"ל, דגם נידון זה תלוי בחקירה הנ"ל, אם 'אשר ברא' היא ברכת חתנים או לא, דאם היא ברכת חתנים, יתכן שיש לברך אותה רק יום א' כמו ברכות חתנים, אבל אם אינה ברכת חתנים, י"ל שהיא ברכה על השמחה, וא"כ יתכן שיש לברך אותה כל זמן שמחתם.

כדרדוגי משחא בשעת מעשה ושחיטת בן עוף וסוגיין הכי רהטי, ואיכא מ"ד לישי פליגי ונקטינן ככתרא. אבל בבחור שבעה לברכה ושבעה לשמחה וכן בתולה לאלמון, וכך נהגו. והנגיד רב שמואל ז"ל כתב כלשון הראשון וכך היה כתוב בהלכות רבינו מתחילה וימי שמחה לבתולה [ז'] בין שנשאת לבחור בין לאלמון, ולאמנה ג' בין שנשאת לבחור בין לאלמון, ומצאתי בהלכות שהוגהו בכתב המחבר שמחק כל זה אע"פ שהוא אמת לפי שראה לקצר.

ע"ב. וצונו על העריות ואסר לנו את הארוסות. יש לשאול היכן מציינו ברכה כגון זו שמברכין על מה שאסר לנו השי"ת והלא אין אדם מברך שאסר לנו אבר מן החי והתיר לנו את השחוט, ועוד מה ענין העריות לכאן, ועוד שעכשיו אינה ניתרת לו ולמה יברך, ואפשר מפני שהקידושין דבר תורה והחופה לארוסה מדברי סופרים הוצרך לברך על הקידושין שהקב"ה קדש את ישראל בקדושת קידושין ואסר להם העריות שאין הקידושין תופסין בהם, ואם יברך מקדש ישראל על ידי קידושין השומע סבור שהארוסה מותרת לו לארוס לפיכך הוצרכו לפרש ואסר לנו את הארוסות, ועוד שאפילו חופה דאורייתא כיון שהחופה והקידושין אינן נעשין בבת אחת וחצי המצוה נעשית בקידושין הוצרך לברך עליהם מקדש ישראל, שכל המצות מברך עליהם עובר לעשייתן ואילו היתה החופה נעשית עכשיו היו מברכין אשר קדשנו במצותיו וצונו על הקידושין והחופה כמו שמברכין על השחיטה, ועכשיו לא היו יכולים לברך אשר קדשנו על הקידושין ועל החופה שהרי אין החופה נעשית עכשיו ולא היו יכולים לומר אשר קדשנו על הקידושין שלא מציינו שיברך אדם על מצוה שאין עשייה זו גמר מלאכתה, לפיכך הוצרכו לברך אשר קדשנו על העריות והתיר לנו האחרות שקדושין תופסין בהם והודיעו שהן אסורות אלא על ידי חופה וקידושין שנמצא כמי שמברך על קדושתן של ישראל ודמיה לקדושת כדאיתא בגמ' (פסחים ק"ו ב') שמברכין אשר בחר בישראל וקדשם בקדושת שבת ולא על איסור שבת אף זו על שבחר בישראל שקדשם כאסור להן ובמותר להן.

ונראה מזה שאין חותמין מקדש ישראל ע"י חופה אע"פ שכתוב במקצת נוסחאות לפי שאין ראוי לחתום על החופה שאינה נעשית עתה, ועוד שמקדש ישראל הוא מעין הפתיחה שקדשן בכל עסקי נשואין לפיכך אין לחתום אלא מקדש ישראל בלבד, וכתב רבינו האי גמרא היא בהדיא מקדש ישראל וכך חותמין בבי ישיבות מימות חכמים הראשונים עד עכשיו תוספת זו שאתם מוסיפים גריעותא היא שאין קדושת ישראל תלויה בכך ונאה לכם לחזור להלכה ולמנהגינו בהסכמת הכל עכ"ל רבינו האי גאון ז"ל, ובהלכות רבינו ז"ל מצאתי בא"י מקדש ישראל ע"י חופה וקדושין ובכתב ידו ז"ל נמחק ע"י חופה וקדושין ועיקר.

ופי' הנשואין אותן שהן נשואות לנו ע"י חופה וקדושין, ור"ת ז"ל הגיה והתיר לנו הנשואות ע"י חופה וקדושין, ואין צורך, ורבינו הגאון ז"ל פי' והתיר [והתירין]

לנו ע"י חופה וקדושין ואין מנהג בישיבה לומר את הנשואות.

דף ח' ע"א. והטעם הנכון בברכת אשר יצר שפותחת בברוך שאלמלא לא פתחוה בברוך היו שתייהן ברכה אחת ולא היה בהן היכר לבי ברכות של בי יצירות כיון שראו לעשות מטבע ארוך משום והתקין לו ממנו בנין עדי עד.

מדקאמרינן בריך שית בריך חמש, ואמרינן נמי מברכין ברכת חתנים כל שבעה, ומצינו שהשמחה במעונו שמברכין אותה כל י"ב חדש, ואשכחן נמי דקס"ד לברכה בבי מהולא, שמעינן מינה שאינה בכלל ברכת חתנים, הילכך ליתה בכלל מה שאמרו מברכין ברכת חתנים בעשרה אלא אפי' בג' מברכין, ומדקאמרינן אפושוי שמחה בעלמא הוא כלומר סעודת קרואין הללו ואמרינן א"ל מחמת הילולא ש"מ שאין מברכין נמי שהשמחה במעונו אלא במי שעושה סעודת מריעות לחתונתו אבל אם לא זימן אדם אלא חתן הסועד עם אנשי ביתו אינו מברך כלל.

וברכת אירוסיין כתב רב אחא משבחה גאון ז"ל דכעיא עשרה, והנגיד רב שמואל הלוי ז"ל חלק ואמר שהוא בטעות ידי סופר, ונראין דברי הנגיד ז"ל שלא הוזכרו עשרה אלא בברכת נשואין וכי אסור הוא לקדש אשה בפחות מעשרה.

ופי' פנים חדשות שלא אכל שם כל שבעת ימי המשתה, וכן הוא פי' רש"י ז"ל, וכדאמרינן לק' משכחת לה בפנים חדשות דלא הוה תמן מעיקרא, ובפ' אלו מגלחין אמרינן ואי באו פנים חדשות חולץ שפירשו דלא הוה תמן מעיקרא כלל, והא נמי דכוותה שאם בא שם אדם בשעת ברכה שלא נכנס שם כל ימי המשתה מברכין ז' ברכות ואע"פ שלא אכל שם עכשיו, ונהגו העם לברך ז' בששי בשבת שהוא יום ראשון לנשואין במקומותינו ובשבת כשבאין מבית הכנסת, ויש מי שאומר שטעות הוא בידם שלא נאמרו דברים הללו אלא בסעודה אחר ברכת המזון כדאמרינן לק' כי תניא ההיא כבהמ"ז אבל לא בשעה שאין אוכלין, ומקצת החכמים מיחו ביד העם שלא לומר כן, ואין ראוי לעשות כן שמנהגם זה תורה היא וכן עיקר לפי שמצינו במס' סופרים כלשון הזה ונהגו רבותינו לומר בבקר ברכת חתנים על הכוס בעשרה ופנים חדשות כל שבעה וכן בערב קודם סעודה אלמא קודם סעודה מברכין אותה, ונראה שהיו נוהגין לשמח עמו בבקר ובערב קודם סעודה ומפני כך מברכין באותה שעה שכך אמרו בירושלמי מברכין ברכת חתנים בבית חתנים כל שבעה ר' ירמיה סבר מימר מפקין כלתא כל ז' פי' מחופתה להיות שמחין עמה ומשו"ה מברכין כל ז' א"ל ר' יוסי והא תנא ר' חייא מברכין ברכת אבליים כל ז' אית לך מימר מפקין מיתא כל ז' מה כאן מנחמין עמו אף כאן משמחין עמו מה כאן מזכירין אף כאן מזכירין פי' האבל והשמחה ובאותה שעה שהם מתכנסים לשמחו מברכין ז' ברכות שיש שם פנים חדשות, ועכשיו לא נהגו אלא בשעת סעודה לפי שאין מתכנסין לשמח אותו אלא באותה שעה, אבל בששי בשבת ובשבת עצמה לפי

שאוכלין שם (ו) ואין מברכין ברכה זו לא עבדים ולא קמנים: ו (ז) עד כמה מברכים ברכה זו אם היה אלמון שנשא אלמנה מברכין אותה ביום ראשון בלבד ואם בחור שנשא אלמנה או אלמון שנשא בתולה מברכין אותה כל ז' ימי המשחה (ח) (ואלו ז' ימים ממילין מיד לאחר ז' נרות שניך נראשונה) (משו' הרא"ש ללל ס'): ז ברכה זו שמוסיפים בבית חתנים היא ברכה אחרונה מו' ברכות שהיא ברכת אשר ברא: הגה וי"א דאף אשר נרא אין מנך כל ז' אלא כשמומין

קונטרס אחרון

בשבילם עוד בסעודה שניה באותו יום ונראה כוונתו למ"ש בתשובת מ"ע סימן מ"ם שדין זה דומה למה שכתוב במ"ק גבי סעודת הבראה שאסור לאכול משלו דהרא"ש והטור פירש שם סעודה קמייתא והביאו שם ראייה ג"כ מהאי דפסחים כנ"ל וכתב הב"י שם דפשוט לשון הרמב"ם משמע כדברי תוספות דהיינו כל היום ולפמ"ש א"א לפרש הכי והש"ע כתב שם סעודה ראשונה וכן משמע בדבריו כאן בסעיף זין דאין מברכין אלא בסעודה קמייתא:

(ח) וי"א ז' ימים מתחילין מיד אחר ז' ברכות. וכן משמע מ"ש תו' בכתובות דף מ"ז שמסר לה

בשבתות וי"ט אע"ג דאסור לישא איכא למימר דהכא מיירי שעה א' לפני י"ט וכו' והיינו משום דעיקר שמחה חד יומא כדאי' במ"ק מותר לישא ערב הרגל דעיקר שמחה חד יומא אלמא דחשיב לשעה זו חד יומא מיהו התם מיירי בבתולה אבל בבחור שנשא אלמנה משמע דלכ"ע בעינן יחוד הראוי לביאה א"כ אם לא עשו היחוד עד הלילה אין לחשוב ז' ימי המשחה אלא מהתחלת היחוד דאין סברא לחשוב ז' ימי המשחה קודם החופה אך לפמ"ש לעיל דע"כ צ"ל דגם באלמנה מקרי התופה שעושים ברחוב התחלת החופה דאל"ה הוי הליכה מחופה לביתו הפסק בין ברכה ליחוד א"כ שפיר י"ל כיון דהוי התחלת החופה מתחילין למנות ז' ימי משחה מאותו יום כ' הב"ח ב"ד סי' שצ"א בשם הרוקח הביאו בית שמואל בס"ק ז' אחר ביאת מצוה אין מברכין אשר ברא ושהשמחה במעונו ומכ"ש דאין מברכין ז"ב והקשה עליו הא מדינא דש"ס בתולה נבעלת ליל ה' ותני' מברכין כל ז' וכן קשה עליו ממ"ש שאין מברכין ש"ב משמע דליכא שמחה וביעקב כתיב מלא שבוע זאת אף דכבר בא עלי' ונראה ליישב לפמ"ש הרמב"ם דבחופת נדה אין מברכים ז"ב משום דלא חזי' לביאה אין מברכין ז"ב ס"ל לרוקח דלא אמרו מברך כל ז' אלא קודם תקנה שצריך לפרוש אחר בעילת מצוה נזכר במשנה משא"כ אחר התקנה לפרוש אחר הבעילה כמו מנדה אולא לה חיבת חופה לכך אין מברכין וכן כתב המרדכי והביאו החלקת מחוקק לעיל בסי' ס"א ס"א דאם פרס' נדה תוך ימי חופ' פסקה לה חיבת ביאה ע"ש והא דר' אשי יומא קמא מברך כולה מכאן ואילך וכו' אפי' למפרשים יומא קמא כל היום י"ל מכאן ואילך קודם שבא עלי' א"נ בלא הגיע זמנה לראות דע' הרי"ף והרמב"ם ב"ד סי' קצ"ב דלא היתה התקנה בזה א"נ שהי' בבחור שנשא אלמנה ולפ"ז י"ל הא דאמר שם שמברך ש"ב עד תריסר ירחי שתא היינו לאחר שטבלה חוור ומברך ש"ב זה מיושב נמי קושי' התו' בכתובות דף ג' ד"ה אשה נשאת בכל יום ק' לרשב"א תהא כאלמנה ותינשא בה' וכו' ולפמ"ש י"ל דא"צ בזה תקנה בבתולה כיון דלאחר שבעל בלילה

בלא ברכה אסורה ולא אמרו אשה בלא ברכה ועמ"ש לעיל בזה ולפמ"ש י"ל דוקא שנשאה בתורת כלה ואישות אבל בתורת פלגש אינה צריכה ברכה וי"ל עוד מ"ש כלה בלא ברכה היינו בלא שום ברכה אבל כיון שיכולין לברך ברכת אשר ברא דאין צריכה עשרה לית ב"י איסורא:

(ו) ואין מברכין ברכה זו לא עבדים ולא קמנים. כן הוא לשון הרמב"ם משמע מדבריו דס"ל ג"כ דברכת אשר ברא א"צ עשרה דבדבר שצריך עשרה פשיטא דאין עבר וקטן מצטרפין וכ"ש דאין יכולין להוציא אלא על כרחך דמיירי בברכת אשר ברא דא"צ עשרה ולא שייך צירוף עבר או קטן אלא כיון דעבד וקטן לאו בני נישואין נינהו אין יכולין להוציא ידי חובתן בברכה זו ולא שייכי בגווייהו ולפ"ז משמע קצת דס"ל דאפי' ג' לא בעי מדלא קאמר אין מצטרפין לעבד או קטן לענין ג'. מיהו י"ל דאע"ג דאין מצטרפין לעשרה מ"מ יכולין לברך ברכה זו כמו ברכת הפטרה דקי"ל דקטן מפטיר:

(ז) עד כמה מברכין וכו' ביום ראשון בלבד וכו'. והנה הרא"ש כתב יומא קמא היינו סעודה קמייתא ודאיתו מהא דאמר ריב"ל לבני' בפסחים דף ל"ו יומא קמא לא תלושי לי בדובשא וכו' דהיינו לילה ראשונה דבעינן לחם עוני ואפשר דס"ל להתולקי' על הרא"ש דגם שם פירושא דיומא קמא היינו כל י"ט ראשון דחייב בי"ט לאכול פת שמברכין עליו בה"מ כדאיתא בא"ח סי' קפ"ח משא"כ בנילוש ברבש דאין מברכין עליו בה"מ כדאי' בא"ח סימן קס"ח ועיין במ"א שם ולכאורה מוכח כן דאם נפרש יומא קמא היינו סעודה ראשונה ומכאן ואילך סעוד' שניה אפי' באותו יום אכתי לא א"ש הא דאמר שם גבי ר"ע שבתו היה אצל ר"א ור"י ולשתי להם וכו' הא בי"ט ראשון הא בי"ט שני הול"ל הא בסעודה ראשונה הא בסעודה שניה ולפמ"ש א"ש יום שני היינו חה"מ שאין חיוב לאכול פת ולדעת הרא"ש צ"ל י"ט שני לאו דוקא אלא סעודה שניה של י"ט ועיין בחידושי פסחים שכתבתי דהא דלש ר"ע בין שמן ודבש היינו שהיה מסופק בענין הפרשת חלה דפליגי ר"א ור"י שם דף מ"ז במפריש חלה בטומאה בי"ט דלר"א מוזהרין עליו משום הואיל דאי בעי מיחשל ומותר לאפות הואיל וכל חדא חזיא ליה ולר"י דל"ל הואיל אסור לאפות ואינו מוזהר עליו ע"ש ולפ"ז י"ל שלא הי' שם כהן טהור ולכך לש בני פירות דפטור מחלה כדי לקיים דעת שניהם ולכך קאמר דוקא שהיה ביו"ט שני ולא בחה"מ. ועיין בית שמואל בס"ק ה' שכתב דרמב"ם ס"ל יומא קמא היינו כל היום מברכין וכבר כתבנו דאין דבריו מובנים דהא הרמב"ם ס"ל דאותן ששמעו בשעת החופה אין מברכין אפי' בסעודה קמייתא ומהיכא תיתי נימא דאף אותן ששמעו בסעודה א' מברכים

אלא במקום סעודה, פירוש בשיש שם סעודה שאין עושין שמחה בלא סעודה, הא ודאי יש ברכה כדאיתא במסכת סופרים וכדכתיבנא לעיל (וליתבו בסוכה וליחדו בסוכה אין סוכה אלא במקום חופה). ומיהו הני מילי לענין ברכת חתנים, אבל לענין שהשמחה במעונו אינה מברכת חתנים ולא מנו אותה עמהם כדאמרין בריך שית בריך חמש, ולא בעיא חופה דהא איתא מקמי חופה ומקמי דאיכא חתן וכלה מכי רמו שערי באסינתא ואפילו בבי מהולא הוה סברי לברוכה.

ולענין ברכת אשר ברא [אע"ג דמברכין] היכא דליכא פנים חדשות, דעת רבותי דהא מברכת חתנים היא ובעיא עשרה ובעיא חופה. אבל בתוס' אומרים דכיון דלא בעיא פנים חדשות אף היא לא בעיא חופה ולא בעיא עשרה, כדאמרין בסמוך מכאן ואילך אפושי שמחה בעלמא הוא מברך שהשמחה במעונו ואשר ברא, אלמא כי הדדי נינהו בענין זה דליתאמרי באפושי שמחה בעלמא, וכן נראה עיקר. ואף על פי שמנו ברכת אשר ברא בכלל ברכת חתנים ואמרין (לעיל ד' ע"ב) שמברכין ברכת חתנים בעשרה, אין התלמוד קורא ברכת חתנים אלא כשאומר כל ז' ברכות, וכדאמרין (שם) מברכין ברכת חתנים כל שבעה אמר רב יהודה והוא שבאו פנים חדשות, והכיין ריהטא סוגיא דלעיל דאחת בתולה ואחת אלמנה טעונה ברכה. הלכך נהי דברכת אשר ברא חשיבא מכלל ברכת חתנים והיא חלק ממנה, לא הצריכו [בה] עשרה ולא חופה אלא באומר כל הברכות כשם שלא חיבו בה(ם) פנים חדשות. ומיהו מפני שהיא מברכת חתנים אין לאומרה אלא עד שבעה, וכדאמרין בסמוך משבעה ועד תלתין מברך שהשמחה במעונו, כלומר שהשמחה במעונו לחדו. וכן אין לומר ברכת אשר ברא אלא כשיש שם חתן וכלה, אבל שהשמחה במעונו [מברכין] אע"ג דליתנייהו לתרווייהו כחדא כיון דאיכא חדא מנייהו, וכדאמרין לה מקמי הילולא דמסתמא ליכא אלא ארוס לחדו, ואותן שמוליקים את הכלה ממקום למקום, אי איכא חופה בדרך במקום לינה מברכים שבע ברכות בפנים חדשות, ואי לא לא מברכים אלא שהשמחה במעונו ואשר ברא ואע"ג דאיכא פנים חדשות, דזה נראה נכון ועיקר:

עד תריסר ירחי שתא. פירוש שעד כאן נמשכת שמחת החתן, דכתיב (דברים כד, ה) נקי יהיה לביתו שנה אחת ושמה את אשתו אשר לקח. ומדאמרין מכאן ואילך אפושי שמחה בעלמא הוא ואמרין נמי אי אתו מחמת הילולא וכו', שמעינן שאין מברכין שהשמחה במעונו אלא כשעושה סעודת מריעות לחתונתו, אבל אם לא זימן אדם אלא חתן הסועד עם בני ביתו אינו מברך כלום ואין אומרים אשר ברא אפילו תוך שבעה, וכן הסכימו כל רבותי. ועוד הסכימו רבותי דהא דאמרין מעיקרא מאימתי מכי רמו שערי באסינתא, כלומר משיכינו צרכי החופה, דדוקא משקדשו אבל קודם שקדשו כלל לא, דתרי בעינן.

(כה) לפנינו שם: וליכולו:

(כו) כ"ה ג"כ בנמוק"י בשם רבינו. וברפ"י: בבת אחת:

קדושין והוא דטרח בהו דלא הדרי בהו, ורב פפא נמי דברין משעת אירוסין. קדושין הוו תמן שאין לשון אירוסין בכל התלמוד אלא בקדושין, דאיך שדוכין קרי להו. והא דאמרין קים ליה בגווייהו דלא הדרי בהו, הכי קאמר דלא הדרי בהו מלעשות חופה לזמן קבוע, דלמיהדר בהו לגמרי לא אפשר כיון דאיכא קדושין, ולא אסתייעא מילתא, דהדרי בהו שלא נעשית החופה לזמן שקבעו:

רב תחליפא בריך שית אריכתא. פירוש רש"י ז"ל שהוסיף בהם דברים וחתם בהם, ויפה כיון דמשום תוספת לשון בעלמא לא מיקרי אריכתא. ולא עוד אלא שלא היה [לן] להאריך, דבמקום שאמרו לקצר אינו רשאי להאריך (ברכות י"א ע"א) שלא לשנות המטבע של ברכות. והוא הדין שאם לא היה מאריך לא היה לו לחתום בשום (קצר) [צדן], דלא תקנו פותח וחותם אלא בנוסח ארוך וכדאיתא בפרק קמא דברכות (שם):

רב חביבא איקלע לבי מהולא בריך שהשמחה במעונו ולית הלכתא בוותיה משום דמרידי' [דאית ליה צערא לינוקא]. מכאן דקדקו חכמי צרפת האחרונים שהאכל מותר לאכול בסעודת ברית מילה דליתא כאן סעודת שמחה כיון דאיכא צערא לינוקא, ולא מסתברא דנהי דלא קבעינן ברכת שהשמחה במעונו משום דאיכא צערא לינוקא מכל מקום סעודת שמחה ומצוה היא ועל השמחה קובעים אותה, אבל ליכנס שם למצות המילה זה מותר שלא נאסר ליכנס למצות אלא שלא יכנס לשמחה בלא מצוה וכדפרישנא בדוכתא בס"ד (מו"ק שם ד"ה על כל ע"ש). ויש שלמדין מכאן רבסעודת פדיון הבן אומרים שהשמחה במעונו דהא ליכא צערא לינוקא ואיכא שמחה שיצא מכלל ספק נפל, וכשם ה"ר טוביה ז"ל כתבו התוספות שאין לברך דהא כשמת הבן לאחר שלשים יום האב חייב לפדותו ואין לומר שם שהשמחה במעונו, וכיון דכן הוא הדין כשהוא חי שלא לתת דברינו לשיעורין. ואין זה טעם נכון בעיני דכיון דבהאי איכא סעודה ובהאי ליכא סעודה אין הדברים נתונים לשיעורין, שהרי כל שאין שם סעודה לא שייך לומר שהשמחה במעונו. ויש שנתנו טעם לדבר שלא אמרו שהשמחה במעונו אלא בסעודה שנאמר בה שמחה, כגון ברית מילה דכתיב שש אנכי על אמרתך (תהלים קיט, קסב) כדאיתא בפרק התכלת (ע"י שבה ק"ל ע"א וברש"י שם), מה שאין כן בפדיון הבן, ואין להוסיף על מה שאמרו חז"ל:

הא דאמרין חתנים מן המנין. נקט לשון רבים משום חתונות רבות הבאות זו אחר זו, וכדאמרין התם (קדושין ג"א ע"ב) מאי בוגרות בוגרות דעלמא, אבל אין (לערב) [לברך] ברכה אחת לשני חתנים בבית אחד^(כ) שאין לערב שמחה בשמחה. וכן קבלתי מרבותי ז"ל:

דף ח ע"ב

כי תניא ההיא בברכת המזון, ומדלא פרקינן [לרבי יוחנן] דפרקינן לרב שמעינן דרב תנא הוא ופליג ורבי יוחנן לאו תנא הוא. והא דק"ל (ביצה ד' ע"א) דרב ורבי יוחנן הלכה כרבי

שמחה הראויה לה אם בתולה שבעת ימים ואם בעולה שלשה ימים ואין מערבין שמחה בשמחה: הגה ואין לעשות חופה ב' לחיות נידח (סמ"ק נטס ספר מסידים) וי"ל דלף נשתי נכריות יש לחזק שלא לעשותם כאלה משום חיה עמל יכבדו אמת יומר מחזקתה (מרדכי פ"ק דמ"ק) ואין נוהגין מזה ולדרכה יש מכוונים לעשות חופות עניות עם חופות עשירות משום מלוא (הגהות מיימוני נטס ר"י מפריז): ג' (ד) אם יש שני חתנים יחד מברכי' ברכת חתנים אחת לשניהם: הגה ואפילו לא היו המתנים נידח אלא שהיה דעתו על שניהם כמו שנכתב בי"ד סימן קס"ה לענין מילה וי"ל דאין לצדק לב' חתנים נידח משום עין הרע (הגהות מיימוני פ"י דאישות) וכן נוהגים לעשות לכל אחד חופה נפני עזמו ולצדק לכל אחד אצל לאמר הפעודה מצדקין להרנה חתנים נידח אם אכלו נידח: ד' (ה) אין מברכין ברכת חתנים אלא בעשרה גדולים ובני חורין וחתן מן המנין בין בשאומרים אותה בשעת נשואין בין בשאומרים אותה אחר ברמיה"ו אבל כשאין אומרים אחר בהמ"ו אלא ברכת אשר ברא אינו צריך עשרה (ומ"מ ג' נעיני) (הר"ן פ"ק דמנויות): ה' מברכין ברכת חתנים בבית חתני' אחר בהמ"ו בכל סעודה וסעודה

קונטרס אחרון

עוד הי' נראה לומר דהרמב"ם מפרש הא דקאמר עיקר שמחה חד יומא היינו כמ"ש הרא"ש לפרש הא דאמר יומא קמא מברך שית היינו סעודה קמייתא הי"ג יש לפרש הא דקאמר עיקר שמחה חד יומא היינו סעודה קמייתא ולפ"ו יכול לישא כמה נשים ביום א' ויעשה לכל א' סעודה בפ"ע באותו יום דעיקר שמחה הוי סעודה קמייתא ואח"ו אין קפידא ומ"ש הבית שמואל בסק"ה דהרמב"ם ס"ל דיומא קמא היינו כל היום אינו מוכן אדרכה הא הרמב"ם ס"ל דאפי' אותן ששמעו תחת החופה אין מברכין בשבילם עוד אפי' סעודה קמייתא:

(ד) אם יש ב' חתנים ביחד וכו' אלא אם הי' דעתו על שניהם. נראה דמיירי שכבר קדשו כ"א בפ"ע

אבל לפי מנהגינו שהקדושין תחת החופה א"כ הקדים ברכת נישואין לקדושין של חבירו ולא מצינו ברכת נישואין קודם קדושין כמ"ש לעיל ותו דאם יכוון גם בברכת אירוסין לפטור את חבירו הא הוי ברכת נישואין הפסק ואם לא יכוון בברכת אירוסין לשניהם א"כ הוי ברכת אירוסין דשני הפסק בין ברכת נישואין דראשון לנישואין דשני וכמ"ש דמהאי טעמא מברכין על כל א' על היין בפ"ע משום דאירוסין ונישואין תרי מילי נינהו ואפשר דעת הרמ"א היינו שמברכין על הראשון ברכת אירוסין ודעתו לפטור השני שיכוא אח"כ ומברך לשני ברכת נישואין ופוטור גם הראשון בברכת נישואין והיינו שכ' כמו שנתבאר במילה בי"ד סי' רמ"ה ס"ה דהראשון מברך על המילה ועולה גם לשני והשני יברך על הכוס אשר קידש ידו מבטן:

(ה) אין מברכין ברכת חתנים וכו'. וכי התרומת הדשן סי' ק"מ בשם תשובת מיימוני דאין ברכות מעכבות

וכי תעלה על דעתך אם אין במדינה עשרה שלא תנשא אשה משום ברכת חתנים ב"י והב"י כ' עליו מה טענה היא זו דאה"נ אם אין שם י' לא תנשא אשה נראה דאין כוונתו שיבטל עצמו מפ"ו דוודאי אין לדחות מצות פריה ורביה דנדחה בפני' עשה דלעולם בהם תעבורו כדאי' בגיטין דף מ"א וגבי שפחה שתצ"י ב"ח התירו לשחררה שלא יהא נוהגין בה מנהג הפקר וכ"ש בפני תקנתא דברכות שהיא דרבנן ונראה דאיכא תקנתא בזה שישא אותה בתורת פלגש ל"מ לדעת הראב"ד שכתבנו בסי' כ"ו שמתורת להדיוט אפי' לדעת הרמב"ם כתבנו שם דאם קדשה ונשאה בתורת פלגש מתרת בלא ברכה ובלא חופה ונראה דהיינו דאמרו כלה

ואף דמתוך לשון הרי"ף שהביא הרא"ש בכתובות סימן וי' משמע דהיכא דליכא פסידא נכנס לחופה מיד ומניח ז' ימי משחה עד אחר ז' ימי אבילות כבר כתב הרא"ש שם דאין להפסיק באבילות לבין חופה ושבעת ימי המשחה א"כ מני"ל לרמב"ם להתיר לכתחלה להפסיק בין החופה ובין שבעת ימי המשחה של כל אחד ואין להביא דאיה ממתינת דכתובות דף צ"ג ע"ב היו יוצאות כולן ביום אחד דמשמע שנשא כולן ביום אחד דהא השעבוד דכתובה מתחיל משעת נשואין (ועיי' בחידושונו שם דף צ"ד בחוס' ד"ה לימא רב דאמר כר"מ ע"ש) מ"מ י"ל דמיירי בעבר ונשא ביום א' אבל לכתחלה אין לעשות ביום אחד. ועמ"ש לקמן בסי' ס"ד ס"ו בזה:

ואפשר לפרש גם לשון הרמב"ם כן הא דכ' יש לו לאדם לישא היינו דמצד הנישואין אין בו איסור אלא כיון שהשמחה צריך לשמח עם כל א' וא' דאין מערבין וכו' על כן אין לעשות ביום א' ונפקא מינה אם מחלה שמחתה דמהני בזה מחילה כמו שכתב הרמ"א לקמן סימן ס"ב בשם רבינו ירוחם וכו' שכתבנו שם אף על גב דהוי צערה דגופא לא עדיפא מעונה דמהני ב"י מחילה כדאי' בכתובות דף ס"א ברשות כמה דבעי אלא שיכולה לחזור בה ואף שכתבנו שם דבכתולה לא מהני מחילה מטעם איסורא דידי' כדאמר בפרקי ר"א החתן דומה למלך מ"מ יכול לעשות כמה נישואין ביום א' וסג"י בפעם א' ז' ימים לברכתו וימי חתנותו. ונראה דלפי מה שאמר שם במ"ק דמותר לישא ערב הרגל משום דעיקר שמחה חד יומא א"כ יכול לישא ביום שני של נישואין אך מקרא דמלא שבוע זאת משמע דצריך להמתין עד שהשלים ז' ימי משחה דראשונה דאל"כ הי' לו ליתן רחל ביום שני ואפשר לומר לפמ"ש הט"ו בי"ד סי' קצ"ב דהיכא דתבעה לינשא ונתפייסי' ונשאה מיד א"צ ז' נקיים כדמוכח מתמר ורות א"כ י"ל דאם הי' נותן לרחל מיד ביום הראשון לא היתה צריכה להמתין ז' נקיים אבל כיון דאין מערבין שמחה בשמחה וצריך להמתין יום א' ממילא היתה צריכה להמתין ז' נקיים שנתעורר דם חימוד של רחל משעה שאמר ונתנה לך גם את זאת אף שכתבנו לעיל בסי' הקודם דת"ח מותר לישא אשה תוך ז' נקיים וכדמוכח ממה שנשא יעקב ביום ז' י"ל כמ"ש הה"מ בעובדא דרבינא בנדה דף ס"ו שרצה שתהא החופה סמוך לטבילה שתהיי' ראוי' לחיבת לילה הראשון וכמ"ש שם:

שאוכלין שם (ו) ואין מברכין ברכה זו לא עבדים ולא קטנים: ו (ז) עד כמה מברכים ברכה זו אם היה אלמון שנשא אלמנה מברכין אותה ביום ראשון בלכר ואם בחור שנשא אלמנה או אלמון שנשא בתולה מברכין אותה כל ז' ימי המשתה (ח) (ואלו ז' ימים ממילין מיד לאחר ז' נרמז שצריך נזאשונה) (תשו' הרא"ש כלל ס'): ז ברכה זו שמוסיפים בבית חתנים היא ברכה אחרונה מ' ברכות שהיא ברכת אשר ברא: הגה ו"א דלף אשר נרא אין מנכך כל ז' אלא כשזמנן

קונטרס אחרון

בשבילם עוד בסעודה שניה באותו יום ונראה כוונתו למ"ש בתשובת מ"ע סימן מ"ם שדין זה דומה למה שכתוב במ"ק גבי סעודת הבראה שאסור לאכול משלו דהרא"ש והטור פירש שם סעודה קמייתא והביאו שם ראה ג"כ מהאי דפסחים כנ"ל וכתב הב"י שם דפשוט לשון הרמב"ם משמע כדברי תוספות דהיינו כל היום ולפמ"ש א"א לפרש הכי והש"ע כתב שם סעודה ראשונה וכן משמע בדבריו כאן בסעיף זין דאין מברכין אלא בסעודה קמייתא:

(ח) ו"א ז' ימים מתחילין מיד אחר ז' ברכות. וכן משמע מ"ש תו' בכתובות דף מ"ז שמסר לה

בשבתות וי"ט אע"ג דאסור לישא איכא למימר דהכא מיירי שעה א' לפני י"ט וכו' והיינו משום דעיקר שמחה חד יומא כדאי' במ"ק מותר לישא ערב הרגל דעיקר שמחה חד יומא אלמא דחשיב לשעה זו חד יומא מיהו החם מיירי בבתולה אבל בבחור שנשא אלמנה משמע דלכ"ע בעינן יחוד הראוי לכיאה א"כ אם לא עשו היחוד עד הלילה אין לחשוב ז' ימי המשתה אלא מהתחלת היחוד דאין סברא לחשוב ז' ימי

המשתה קודם החופה אך לפמ"ש לעיל דע"כ צ"ל דגם באלמנה מקרי החופה שעושין ברחוב התחלת החופה דאל"ה הוי הליכה מחופה לביתו הפסק בין ברכה ליחוד א"כ שפיר י"ל כיון דהוי התחלת החופה מתחילין למנות ז' ימי משתה מאותו יום כ' הב"ח ב"י"ד סי' שצ"א בשם הרוקח הביאו בית שמואל בס"ק ז' אחר ביאת מצוה אין מברכין אשר ברא ושהשמחה במעונו ומכ"ש דאין מברכין ז"ב והקשה עליו הא מדינא דש"ס בתולה נכעלת ליל ה' ותני' מברכי' כל ז' וכן קשה עליו ממ"ש שאין מברכין ש"ב משמע דליכא שמחה וביעקב כתיב מלא שבוע זאת אף דכבר בא עלי' ונראה ליישב לפמ"ש הרמב"ם דבחופת נדה אין מברכים ז"ב משום דלא חזי' לביאה אין מברכין ז"ב ס"ל לרוקח דלא אמרו מברך כל ז' אלא קודם תקנה שצריך לפרוש אחר בעילת מצוה נזכר במשנה משא"כ אחר התקנה לפרוש אחר הבעילה כמו מגדה אזלא לה חיבת חופה לכך אין מברכין וכן כתב המרדכי והביאו החלקת מחוקק לעיל בסי' ס"א ס"א דאם פרס' נדה תוך ימי חופ' פסקה לה חיבת ביאה ע"ש והא דר' אשי יומא קמא מברך כולה מכאן ואילך וכו' אפי' למפרשים יומא קמא כל היום י"ל מכאן ואילך קודם שבא עלי' א"נ בלא הגיע זמנה לראות דדע' הרי"ף והרמב"ם ב"י"ד סי' קצ"ב דלא היתה התקנה בזה א"נ שהי' בבחור שנשא אלמנה ולפ"ז י"ל הא דאמר שם שמברך ש"ב עד תריסר ירחי שתא היינו לאחר שטבלה חוזר ומברך ש"ב וזה מיושב נמי קושי' התו' בכתובות דף ג' ד"ה אשה נשאת בכל יום ק' לרשב"א תהא כאלמנה וחינשא בה' וכו' ולפמ"ש י"ל דא"צ בזה תקנה בבתולה כיון דלאחר שבעל כלילה

בלא ברכה אסורה ולא אמרו אשה בלא ברכה ועמ"ש לעיל בזה ולפמ"ש י"ל דוקא שנשאה בתורת כלה ואישות אבל בתורת פלגש אינה צריכה ברכה וי"ל עוד מ"ש כלה בלא ברכה היינו בלא שום ברכה אבל כיון שיכולין לברך ברכת אשר ברא דאין צריכה עשרה לית בי' איסורא:

(ו) ואין מברכין ברכה זו לא עבדים ולא קטנים. כן הוא לשון הרמב"ם משמע מדבריו דס"ל ג"כ דברכת אשר ברא א"צ עשרה דכדבר שצריך עשרה פשיטא דאין עבר וקטן מצטרפין וכ"ש דאין יכולין להוציא אלא על כרחך דמיירי בברכת אשר ברא דא"צ עשרה ולא שייך צירוף עבר או קטן אלא כיון דעבד וקטן לאו בני נישואין נינהו אין יכולין להוציא ידי חובתן בברכה זו דלא שייכי בגווייהו ולפ"ז משמע קצת דס"ל דאפי' ג' לא בעי מדלא קאמר אין מצטרפין לעבד או קטן לענין ג'. מיהו י"ל דאע"ג דאין מצטרפין לעשרה מ"מ יכולין לברך ברכה זו כמו ברכת הפטרה דקי"ל דקטן מפטיר:

(ז) עד כמה מברכין וכו' ביום ראשון בלכר וכו'. והנה הרא"ש כתב יומא קמא היינו סעודה קמייתא וראייתו מהא דאמר ריב"ל לבני' בפסחים דף ל"ו יומא קמא לא תלושי לי בדובשא וכו' דהיינו לילה ראשונה דבעינן לחם עוני ואפשר דס"ל להחולקי' על הרא"ש דגם שם פירושא דיומא קמא היינו כל י"ט ראשון דחייב ב"י"ט לאכול פת שמברכין עליו בה"מ כדאיתא בא"ח סי' קפ"ח משא"כ בנילוש בדבש דאין מברכין עליו בה"מ כדאי' בא"ח סימן קס"ח ועיין במ"א שם ולכאורה מוכח כן דאם נפרש יומא קמא היינו סעודה ראשונה ומכאן ואילך סעוד' שניה אפי' באותו יום אכתי לא א"ש הא דאמר שם גבי ר"ע שבתו היה אצל ר"א ור"י ולשתי להם וכו' הא ב"י"ט ראשון הא ב"י"ט שני הול"ל הא בסעודה ראשונה הא בסעודה שניה ולפמ"ש א"ש יום שני היינו חה"מ שאין חיוב לאכול פת ולדעת הרא"ש צ"ל י"ט שני לאו דוקא אלא סעודה שניה של י"ט ועיין בחידושי פסחים שכתבתי דהא דלש ר"ע ביין שמן ודבש היינו שהיה מסופק בענין הפרשת חלה דפליגי ר"א ור"י שם דף מ"ז במפריש חלה בטומאה ב"י"ט דלר"א מוזהרין עליו משום הואיל דאי בעי מיחשל ומותר לאפות הואיל וכל חדא חזיא ליה ולר"י דל"ל הואיל אסור לאפות ואינו מוזהר עליו ע"ש ולפ"ז י"ל שלא הי' שם כהן טהור ולכך לש במי פירות דפטור מחלה כרי לקיים דעת שניהם ולכך קאמר דוקא שהיה ב"י"ט שני ולא כחה"מ. ועיין בית שמואל בס"ק ה' שכתב דרמב"ם ס"ל יומא קמא היינו כל היום מברכין וכבר כתבנו דאין דבריו מובנים דהא הרמב"ם ס"ל דאותן ששמעו בשעת החופה אין מברכין אפי' בסעודה קמייתא ומהיכא תיתי נימא דאף אותן ששמעו בסעודה א' מברכים

תיח ערוך הלכות קידושין סימן סב השלח

בשמחה למה לא יהא מן המניין, בין כשאומרים אותם בשעת נשואין ובין כשאומרים אותם בהמשתה אחר ברכת המזון, ואע"ג דלאו דבר שבקדושה הוא כקדיש וקדושה שלא יתאמרו בפחות מעשרה, מ"מ כיון דאומרים שהכל ברא לכבודו לכבוד הנאספים ומזכירין בניין ירושלים אין מדרך הכבוד להזכירם בפחות מעשרה [עין מגילה כ"ג:], וילפינן לה מקרא דבועז דכתיב (רות ד ט) 'ויקח עשרה אנשים וגו' [נחומות ז:], ומ"מ אין ללמוד מפסוק זה דבעינן עשרה לבד מהחתן דאין זה סברא כלל, ולכן בשארי הסעודות כשאין פנים חדשות דאין מברכין רק אשר ברא א"צ עשרה, ומ"מ שלשה בעינן דלא גריע מברכת זימון דכל תוספת ברכה על הברכות הקבועות בברכת המזון אינו בפחות משלשה, אבל ברכת אירוסין אין עשרה מעכבה כמ"ש בסימן ל"ד (ס"י) דהיא ברכת המצוה ככל ברכת המצות, אבל לכתחלה גם שם צריך עשרה כמ"ש שם, ושלשה אפשר דגם שם מעכב, דשלשה מוכרחים להיות החתן ושני עידי הקדושין:

יב י"א בדמקום שאי אפשר להתאסף עשרה לא ישא שם אשה וילך עמה למקום שיש עשרה מפני הברכות [נ"י נשס רשנ"א], אבל רבים חולקים ע"ז דאין סברא כלל לומר כן, דאין הברכות מעכבות כדיעבד, ויכניסנה לחופה בלא הברכות ויברכו אחר כמה ימים כשיזדמן להם עשרה אם יזדמנו בתוך שבעת ימי המשתה, ואפשר דאפילו אחר זמן רב אומרים השבע ברכות כיון שעדיין לא אמרום, וכן מורה לשון הרמב"ם בפ"י (ה"ו) שכתב דאם לא ברכו ברכת חתנים מברכים אפילו אחר כמה ימים ע"ש [וניס של שלמה (נחומות פ"א ס"י יד) מלאמי לאחר שבעת ימי המשתה לא יברכו], ובהסעודה לא יברכו רק אשר ברא, אבל בשעת החופה לא יברכו אותה לבדה דבשעת החופה לא נתקן רק שבע ברכות נמה שכתב הנ"י נשס הרשנ"א ז"ע, דהרשנ"א לא קאמר שלא יעשה נשואין אלא שלא יברכו נפחות מעשרה ע"ש נחומות (ה"א ס"י אלקי קמו):

יג יר"א לי דאם התחילו ברכת חתנים בעשרה ויצאו מקצתן, דגומרין אותם אפילו בפחות מעשרה, דהרי אפילו בקדיש וקדושה

הדין כן כמ"ש באו"ח סימן נ"ה (ס"ו) וכ"ש בברכת חתנים, ועוד דבחדא משנה תנינן להו בפ"ג דמגילה (משנה ג) ובוודאי שדיניהם שוה. ויש מי שרוצה לומר דאם ברכו לברכת חתנים בפחות מעשרה עולים כדיעבד וא"צ לברכם עוד, ולא משמע כן מכל הפוסקים [עין נודע ביהודה (אנשי"ו מהדורה קמא) ס"י נ"ו שהניא לריה מסוס' (מנילה כג: ד"ה ואדם), והמעין בירושלמי דמגילה (פ"ד ה"ד) אין לריה משס, וכן כתב נכדו בספר יד המלך (אשוח פ"י ה"ה)]:

יד א יש שני חתנים יחד, מברכין ברכת חתנים אחת לשניהם וכן ברכת אירוסין, ואפילו לא היו החתנים ביחד אלא שהיה דעתו על שניהם כמ"ש ביו"ד סימן רס"ה (פכ"ג) לענין מילה, וכשני חבורות שאוכלות זו לעצמה וזו לעצמה שאחד מברך ברכת המזון לשתיהן, כל שרואות זו את זו. וי"א דאין לברך לשני חתנים ביחד משום עין הרע וכל כת וכת מן החתנים מכניסים בפני עצמם לבדם כדי שיהא ניכר שיש שני חתונות, ואין מברכין לזה בפני זה כדי להפריש בחתונתם [נ"י נשס רשנ"א], וכן נוהגין לעשות לכל אחד חופה בפני עצמו ולברך לכל אחד, אבל בשבע ברכות שלאחר הסעודה מברכין להרבה חתנים ביחד אם אכלו ביחד דאין הקפידא אלא על שעת הנשואין:

טו כתבו הרמב"ם (פ"י ה"ג) והטור והשו"ע (ס"ג), יש לו לאדם לישא נשים רבות כאחד ביום אחד, ומברך ברכת חתנים לכולם כאחד, אבל לשמחן צריך לשמוח עם כל אחת שמחה הראויה לה אם בתולה שבעה ימים ואם בעולה שלשה ימים, ואין מערבין שמחה בשמחה. עכ"ל. כמו שאין נושאים בחול המועד מטעם דאין מערבין שמחה בשמחה כמ"ש בסימן ס"ד (ה"ס), ואע"ג דשם שני מיני שמחות הן וכאן הם מין שמחה אחת, מ"מ כיון דבירושלמי [פ"ק דמו"ק (ה"ו)] ילפינן דאין מערבין מקרא דרחל ולאח' מלא שבווע זאת' (בבא ש"ס כ"ט), שמע מינה דאפילו דבחד מין שמחה אין מערבין שמחה בשמחה כדי שיהיה לבו פנוי למצוה אחת, ועכשיו לא שייך דין זה כי אין אנו נושאים שתי נשים [ולכן הניא הרמב"ם בהלכה י"ד קרא בירושלמי לענין הדין הקודם]:

אבן העזר סב הלכות קידושין

ומ"ש וכן לפעמים שהולכין החתן והכלה לעיר אחרת צריך יא זמ"ש ויש אומרים שאם אוכלים בבי' או בני' בתים וכו'. צריך שם ברכת חתנים. דבר פשוט הוא דהיינו דוקא מוך שצעה ודמילתא (כמויות 1) מנכרין נרכת חתנים כל שצעה אכל אחר שצעה אע"פ שלא בירכו שבע נרכות כי אם בשעת נישואין סגי ואין מנכרין לאחר ז' בשום פנים ולפי שראינו מולקין מה כחמיו. וזוהי שכתב רבינו ירוחם (נ"ב ס"ג קפו ע"ג) מנכר נרכת חתנים בעיר אחת והולך לעיר אחרת עם כלמו אע"פ שנשמהא זמן מרובה נדך עושה חופה בעיר שגא שמה וטוג שמה שצעת ימי המשחה ונקרא נרכת חתנים צבת חתנים עכ"ל נראה דנשמהא זמן מרובה דקאמר היינו ג' או ד' ימים ומכל מקום מוך ז' הוא דאילו אחר ז' אין מקום לנרכת חתנים. וזה שכתב הרא"ש לפעמים שהולכים החתן והכלה לעיר אחרת נדך לנכך נרכת חתנים אינו קומר מה שכתוב בספקי המוספות ס"ק דכמויות (א"ת לא) כשהמתן הולך עם כלמו לעיר אחרת אין לנכך אלא צבת חתנים ע"כ דאיפשר דהתם מיידי כשהולכין לעיר אחרת לטייל ודעתם לחזור לכתם מוך ז' והרא"ש כהולכין להתיישב ולדור בנחה עיר אחרת ואפילו אה"ל דפליגי אן אהרא"ש סמכין

החתן והכלה והוא נקרא חופה ושם מברכין. ואם יצא משם לאכול בבית אחר ודעתו לחזור אחר כך לחופתו אין מברך שם שבע ברכות אבל אם הולך לגמרי לבית אחר וכל החבורה עמו ונעשה אותו הבית עיקר גם שם נקרא חופה ומברכין שם ברכת חתנים [כ] וכן לפעמים שהולכים החתן והכלה לעיר אחרת צריך לברך שם ברכת חתנים: יא ויש אומרים שאם אוכלים בשנים או בשלושה בתים שאין מברכין ברכת חתנים ולא שהשמחה במעונו אלא בבית החופה [א]. ולי נראה שאם יש שמש שמשמש בכל הבתים השמש מצרפן ומברכין בכולן שבע ברכות. וה"ד יחיאל אומר בשם מר ה"ר יהודה שאפילו אין שמש כיון שהתחילו אותם של שאר הבתים לסעוד כשהתחילו אותם של החופה כולם חשבים כאחד לשמחה ומברכין ברכת חתנים כיון שאוכלין מסעודה שתקנו בחופה וכן עמא דבר עד כאן: יג לא היו שם פנים חדשות אין מברכין שבע ברכות (כ) אלא בסעודה הראשונה לא שנא אכלו בו ביום או בלילה של אחריו אלא שהשמחה במעונו ואשר ברא מברכין כל שבעה. ונראה דאפילו אלמנה לאלמון שאין מברכין שבע ברכות (כג) אלא יום אחד אפילו אי איכא פנים חדשות שהשמחה במעונו ואשר ברא [ג] מברכין כל שלשה

דמ"ש נספרי רבינו ולי נראה הוא ט"ס וז"ל ולר"י נראה ובהנה' מיימוני פ"ג דנרכות (א"ת ה) מנכרין שבע ברכות דהנמיס פמוחיס לבית שפילת חתנים סס והשמש מנכרין אע"פ שאין צ' חצרות יכולות לשמוע אם המנכך ושכן הוא נסמ"ג (מ"ע כו הלכות נרכת חתנים) ע"ש פי' דאם יכולות לשמוע אם המנכך פשיטא דחשבינן כמת אחד ויכולין לנכך לעצמן אלא אפילו אין יכולות לשמוע אם המנכך נמי מנכרין לעצמן דהשמש מנכרין דחשבינן כמת אחד:

דפוסק מונתק הוא וכל שכן שאותו פסק לא נמלא בחוספות. ודע שחמלה דברי הרא"ש (פוסק סי' ס"ח) שכתב ולרין לדקדק מה נקרא חופה וכו' עד ועס מנכרין נרכת חתנים כל ז' כ"כ ג"כ החוספות והמרדכי צפרק הנזכר [ז]:

יב(א), ד(ב), ז(ג) ה"א היו שם פנים חדשות אין מברכין ז' ברכות אלא בסעודה ראשונה. כבר נתבאר כמה שכתבנו לעיל דאיכא צפ"ק דכמויות רב אשי אקלע לבי רב כהנא יומא י"א גרין כולהו מכאן ואילין אי איכא פנים חדשות גרין כולהו ואי לא אפושעי שמחה בעלמא נינהו מנכרין שהשמחה נמעונו ואשר נרא': ומ"ש ה"א שנא אכלו בו ביום או בלילה שאחריו. כבר כתבנו שכן כתב הרא"ש ה"א דרב אשי [בדק הבית] ומשמע דלהאי מילתא לא שאני לן בין אלמון שנשא אלמנה לבחור שנשא בחולה דכיון דבתרווייהו ביומא קמא שבע ברכות יומא קמא פירושו סעודתא קמייתא אפילו (איכא) [אינה] בו ביום [לב] מה לי בהא ומה לי בהא אבל רבינו ירוחם (נ"ב ח"ב קפו ע"ב) כתב וז"ל יום ראשון מברך לעולם כל שבע ברכות כלומר בסעודה ראשונה אחר ברכת המזון ואפילו לא אכלו עד הלילה בחבו המפרשים דכל סעודת יום ראשון מברכין שבע ברכות ואם היא אלמנה ולא אכלו עד הלילה אין מברכין עכ"ל. ואינו יודע מנין לו לחלק בכך כי הרא"ש פירש יומא קמא סעודה קמייתא לא חילק בדבר [עד כאן]. ומ"ש ונראה דאפילו אלמנה צאצאין וכו' ואומרים אותה אפילו אין שם עשרה וכו'. ז"ל הרא"ש צפרק קמא דכמויות (סי' יג) שהשמחה נמעונו לא נעו עשרה ואשר נרא יש שכתבו דנעו עשרה ויש שכתבו דלא נעו עשרה אלא כשמנכרין כל נרכת היוזג דומיא דטעו וכן מסתבר עכ"ל וגם הר"ן כתב שם (ג) דימר דאשון דאף

פרישה

(כ) אלא בסעודה ראשונה ה"א שנא אכלו בו ביום וכו'. פירוש אלא נעו עשרה ראשונה ונעו עשרה ראשונה מנכרין בין ביום ואפילו גלילה שאמר יום המופה: (כג) אלא יום אחד אפילו אי איכא וכו'. פירוש אפילו פנים חדשות אין מנכרין אלא יום אחד אכל אי אין כן פנים חדשות אין מנכרין אלא בסעודה ראשונה דלא עדיף מנמולה:

דרישה

[כ] (ובן לפעמים שהולכים החתן והכלה לעיר אחרת. פירוש דוקא אם באו לשם תוך ז' ימי חופה אבל לאחר ז' אף על פי שלא ברכו ז' ברכות כי אם בשעת נישואין סגי ואין מברכין לאחר ז' בשום פנים ב"י. כתנת פסים):

הגהות והערות

[ל] לעיר ד"ה ואין: [לא] בבור כתיי נוסף כאן, שאין שמחה אלא בחופה. ובטור הגדס עם ביח דפר"ר ובדפרי"י נוסף כאן, שאין שמחה אלא בבית החופה: [לב] עיין א"י"מ (אהע"ז ח"ד סי' פח) שכתב דמסתבר שסעודה ראשונה להרא"ש אף שהוא גם אחר יום הראשון בכתב הב"י אינה אלא הסעודה הראשונה שהוצרך לעשות, כגון דעשו הנישואין לעת ערב ועשו הסעודה בלילה אף שהוא יום אחר כחשבון ימים צריך לברך שבע ברכות, שהרי היא היא הסעודה הראשונה ששייך לעשות באופן שמחה, אבל אם כבר היה זמן ראוי לעשות הסעודה ולא עשו עד למחר, מסתבר שאין לברך, וז"ל כדמשמע מעורך השלחן דע"ג ימים מברכין בסעודה ראשונה: [לג] באמת דבריו לא נמצאו בשום פוסק ונראה דכ"ע לא מרדו ליה בהא מילתא, אלא שיש סמך לדבריו משם דהא אמרו בגמ' דאלמון שנשא אלמנה יום אחד לברכה, משמע שבע ברכות, דסתם ברכה

היו שבע ברכות, תדע דברכה סתם היו שבע ברכות מדת"ר מברכין ברכת חתנים בעשרה כל שבעה אמר רב יהודה והוא שבאו פנים חדשות, ע"כ, הרי מוכח דסתם ברכה דקאמר הוי שבע ברכות מדבעי עשרה ומדבעי פנים חדשות. דאשר ברא לא בעי עשרה ולא פנים חדשות, א"כ מאי דקאמר בגמרא סתם ז' לברכה שבע ברכות קאמר, ועלה קאמר באלמון שנשא אלמנה יום אחד לברכה משמע דוקא שבע ברכות יום אחד אבל ברכת אשר ברא כל שלשה נמי, כך נראה להביא קצת סעוד לברכי הטר, אבל קשה ולא מצינו דבר זה מפורש לא בגמ' ולא בדברי שום א' מהפוסקים. ותו קשה לסברת הסוד דסתם דברכת אשר ברא באלמון שנשא אלמנה מברכין כל שלשה, א"כ מאי פריך בגמרא פ"ק דכתובות אהא דאמר רב אבל אלמון שנשא אלמנה אינה טעונה ברכה אלא יום א' בלבד אלא הא דתנן שקדו חכמים על תקנת בנות ישראל שיהא שמח עמה שלשה

דף ח

דיני סעודת ברית מילה

מראי מקומות

א. אור זרוע הל' מילה סי' קז	ו. שו"ע יו"ד סי' רסה סעי' ז
ב. תוס' עירובין מ:	ז. ש"ך שם ס"ק יז
ג. רמב"ם הל' מילה פ"ג ה"ג	ח. בית יוסף יו"ד סי' שצא סעי' ב
ד. הגה' מ"י שם אות ד	ט. רמ"א שם
ה. מרדכי שבת קמא.	

תמצית הענין

בגמ' איתא, דר' חביבא בירך 'שהשמחה במעונו' אצל ברית מילה, והגמ' דחה את שיטתו, משום דאיכא צערא לינוקא. **והאור זרוע** הוכיח מזה, דברית מילה חשיבא סעודת מצוה, והיה ראוי לברך שהשמחה במעונו, אלא דמשום צערא דינוקא אין לברך.

תוס' בעירובין (והוא מתוס' שאנץ) כתבו שאין לברך 'שהחיינו' אצל ברית מילה משום צערא דינוקא, וכעין הא דקאמר הגמ' שמטעם זה אין לברך שהשמחה במעונו. אכן **הרמב"ם** פסק שיש לברך שהחיינו אצל ברית מילה. וצ"ע מאי שנא ברכת שהחיינו מברכת שהשמחה במעונו. ו**בהגה' מיימוניות** כתב, שע"כ יש לברך שהחיינו גם במקום צער, שהרי בן מברך שהחיינו על ירושת אביו. אך הביא בשם רבינו שמחה שאין לברך שהחיינו מטעם אחר, משום שמחת המילה אינה של האב בלבד, אלא גם של האם, ובמקום שיש שותפים בשמחה אין לברך שהחיינו. וב**מרדכי** כתב עוד טעם שלא לברך שהחיינו אצל ברית, משום שהולד הוא ספק נפל עד ל' יום. ולהלכה, דעת **השו"ע** היא שיש לברך, אבל **הרמ"א** חולק וכתב שרק אם הבן ראוי לפדיון יש לברך, שא"כ יש לברך גם על הפדיון, אבל בלא"ה אין לברך. וב**ש"ך** כתב, דאף באופן זה אין נוהגים לברך.

ואמנם כולי עלמא מודי דאין כ"כ שמחה אצל ברית מילה משום דאיכא צערא דינוקא, וכדאיתא בגמ'. ולפי"ז מובן מש"כ **הבית יוסף** בשם הנמוקי יוסף, שמותר לאבל ליכנס לברית מילה, משום שאי"ז סעודה של שמחה, דהא איכא צערא דינוקא. אולם **הרמ"א** הביא שיש חולקים בזה.

הלכות הדף

קנר

אור

הלכות מילה • סימן קז

זרוע

[ט] מנהג לכסות דם וערלת לנ ותוקנו רבותינו לכסות דם מילה בעפר^{טז}, וטעם לדבר המילה והערלה בעפר.

פירש בספר המקצועות דתניא בפרקי דר' אליעזר (פרק כח) היו נוטלים הערלה והדם וטומנין אותו בעפרו של מדבר וכיון שבא בלעם הרשע וראה את כל המדבר מלא מערלותיהם של ישראל שהיו טמונים בתוכו אמר מי יכול לעמוד בפני זכות דם ברית מילה שהיא מכוסה בעפר שנאמר (במדבר כג, י) מי מנה עפר יעקב וגו'. מיכן תקנו רבותינו שיהו מכסים את הערלה בעפר. וישראל נמשלו כעפר שנאמר (בראשית כח, יד) והיה זרעך כעפר הארץ, עכ"ל^{טז}.

[י] אע"פ דפרישית לעיל (אתו ו) לד. בשאחר מברך אין האב דאבי הבן המל מברך מברך שהחיינו אפילו ע"כ בנו שהחיינו^ק, מ"מ כשהאחר מל בכור. לה. ובפדיון הבן מברך שהחיינו.

שאל ה"ר פטר זצ"ל מאי שנא דבפדיון הבן האב מברך שהחיינו כדאיתא סוף פרק ערבי פסחים (פסחים קכא, ב) ומאי שנא דבברית מילה אינו מברך אפילו בבכור בנו. והשיב לו ר"ת כדאמר פ"ק דכתובות (נה, א) דלא מברכינן שהשמחה במעונו ביום המילה משום דאיכא צערא לינוקא, הכי נמי מהאי טעמא לא מברכינן שהחיינו^ק. ומורי ה"ר שמחה בר שמואל זצ"ל פירש דעל פדיון הבן מברך שהחיינו שברור לו שזכה לקיים מצוה גמורה, אבל גבי מילה שמא נפל הוא נמצא למפרע ולא זכה לברית מילה^ק.

ואפילו היכא דקים ליה בגויה שכלו לו חדשיו לא פלוג רבנן^{קז}:
זו. סעודת ברית מילה היא **[יא]** ומה שנוהגים לעשות סעודת מצוה.

כדאמר בפרקי דר' אליעזר פרק ל"א כשנולד יצחק כתיב (בראשית כא, י) וימל אברהם את יצחק בנו בן כו' מיכן אתה למד שכל מי שהוא מגיש את בנו למילה כאילו כהן גדול מקריב מנחתו ונסכו על גבי המזבח. מיכן אמרו חכמים חייב אדם לעשות שמחה ומשתה באותו יום שזכה למול את בנו^{קח}. ואמרינן נמי סוף פרק מרובה (ב"ק פ, א) רב ושמואל ורב אסי איקלעו לבי שבועה הבן ואמרי לה לבי ישועה הבן. ופרש"י שבועה הבן, בריה מילה על שם שעברו עליו שבעה ימים. ש"מ דסעודת מילה סעודת מצוה היא דאי לאו הכי לא הוה אכיל רב שם כדאמרינן בפרק גיד הנשה (נהלין צה, ב) דרב לא אכל בסעודת הרשות ולא מסתבר כלל לומר דמיקלע ולא אכיל. ואמרינן נמי פרק קמא דכתובות (נה, א) רב חנינא איקלע לבי מהולא בריך שהשמחה במעונו ולית הלכתא כותיה משום דטריד דאית ליה צערא לינוקא, אבל אי לאו צערא דינוקא הוה מן הדין לברך שהשמחה במעונו ש"מ דסעודת מצוה היא^ק.

זו. ונהגו לקבץ בניין בשמלין. אתן שבח והילולים לאין כמוך באלים. אלעזר פרק י"א כל עדות נאמנה לישראל בעשרה וכו' עד עדות ברית מילה בעשרה^ק.

סליקו להו הלכות מילה. שבח לנורא עלילה. ולו יאתה תהלה:

והרא"ש בבכורות פ"ח סי' ח, והמרדכי שבת סי' תכב, ובהגהות מרדכי סי' תעא. ולשון התוס' בסוכה מו, א ד"ה העושה דמצוה שיש עליה שמחה תקנו לומר שהחיינו. קג כ"כ הרוקח ובהגמ"ר שם, והרא"ש שם דחה פירוש זה משום דאזלינן בתר רובא. ועוד חילוק כתבו התוס' בבכורות מט, א ד"ה לאחר והרא"ש שם ותרומת הדשן סי' לו בשם הסמ"ג דפדיון הבן מצוה דלא שכיחא היא משא"כ מילה דשכיחא. והעיסור ח"ב (נב, ב) כתב לחלק דשאני מילה שהיא מצוה המוטלת על הבית דין. ובהגהות מרדכי שם כתב משום שהיא מצוה שבשפתות. והובא כל הנ"ל בשבלי הלקט הלכות מילה סי' ד. קד ריקאנטי סי' תקצג. קה כ"כ הרוקח סי' קיג ובסידורו סי' קמג, ובמחזור ויטרי סי' תקו. קיז וכ"כ המנהיג הלכות מילה סי' קכט, ובשבלי הלקט הלכות מילה סי' ט והביאו עוד סימוכין למנהג. קז כ"ה בריקאנטי שם ובמהרי"ל שם סי' ב.

לקטן לשתותו. ולקמן סי' קט הביא רבינו תשובת רבינו יצחק בר יהודה שבכל התעניות יניח את הכוס לערב ואז יתן לאם לשתות. וכ"ה במחזור ויטרי סי' תקג, בשבחה"ל שם, ובמרדכי שם סי' תצה בשם רבינו יהודה ב"ר יצחק. צח כ"כ המחזור ויטרי סי' תקא והאבודרהם, ועי' לעיל הערה עג. צט מהרי"ל שם סי' יב. וכ"ה בסידור הרוקח סי' קמג, בהעיסור (נ, ב). בהאשכול סי' מ. ק כ"כ הרמב"ם ג, א, והכל בר סי' עג, והפרנס סי' רצב. קא כ"כ הראב"ה סי' רפט וממנו במרדכי שבת סי' תכב, המהרי"ל מנהגים הלכות מילה סי' יח בשם האגודה. וכ"כ בלקט יושר חלק ב (יו"ד) עמוד נא ענין ד בשם רבינו והראב"ה, ונתן טעם לדבריהם דאין ראוי לברך שהחיינו אלא מי שעושה המצוה בעצמו ולא ע"י שלוחו. וסיים שם דנראה דכן ראוי לנהוג ודוקא במילת בנו ראשון. קב כ"כ התוס' שאנן הובא בתוך התוס' בעירובין שם, וכ"כ הרוקח שם,

אהבה. הלכות מילה פ"ב פ"ג

כפר משנה

מ שכתו ולא הביאו סכין מערב שבת וכו'. עירובין פרק הדך (דף ס"ז ס"ח) הוא ינוקא דלשפתון המומיה אמר ליה רבא יימי ממימי מגו ביחאי על ידי עמי"ס ואומיזי אחי הוואה שבות ואמירה לעכו"ם שבות מה הוואה אינה שבות שבת חף אמירה לעכו"ם שבות דהואה אמר לה את השבת ואמר לה שבות דהואה אמר לה את השבת דלית ביה מעשה לשבות דלית ביה מעשה דהאמר ליה אמר וזל חסיס לי אלף זיל איימי לי וכתב הר"ף ב"ס רבי אליעזר דמילה דה"פ הא דלמחר אמירה לעכו"ם שבות וקא מדמייה לה לשבות דהואה דלמחר לא שני לך ביה שבות דלמירה בין שבות דלית ביה מלאכה לשבות דלית ביה מלאכה דהאמר ליה אמר ליה זיל חסיס לי דלית ביה מלאכה בעלמא הוא דלית ביה מלאכה שבע שבע מנה דכי אמרין אמירה לעכו"ם שבות דבכר שהוה מלאכה אבל בכר שאינו מלאכה גנון הוא לא אמרין ביה שבות לעכו"ם שבות. והאי דלמרי שבות דלית ביה מעשה ולא אמרי שבות דלית ביה מלאכה מעשה ומלאכה כהאי עניינא חזק מילתא היא דקדמי לית ביה מלאכה מעשה כדלמריין וכן יום השביעי לשבת ימי המעשה דהיינו מלאכה עד כאן לשונות הר"ף והר"ם הוא דעמ רבנו: * **מכשירי** מילה אפילו בזמנה וכו'. פרק רבי אליעזר דמילה (שבת קל"ב):

לגורך עלונו. וזכמו לגיילי סאלו לרבינו עד על ח"ל מקום שדקין להחזיק את הקטן וכו' עד בין בחמין שהוחמו מערב שבת בין בחמין שהוחמו בשבת מפני שקטנה היא לו משמע שאפילו ע"י ישראל דלדברא לא יוכלו ולא יסמך כיון דמכשירי מילה אין דוחין את השבת. וכבר תפסו הרבנים המשיגים את הר"ף שכחב בלתיים מרחיטין את הקטן דכרטי בין לפני המילה בין לאחר המילה בין בחמין שהוחמו בשבת וכו' וכדומה לנו כך ה"ל לכתוב מרחיטין את הקטן דכרטי לפני המילה בחמין שהוחמו מערב שבת ולאחר המילה אם נשפכו חמין שלו מחמין לו אפילו בשבת מפני שקטנה היא לו והוא שנשפכו לאחר המילה אבל קודם המילה מדחה המילה והן השבת נדחית שאין מכשירי מילה דוחין את השבת עכ"ל: **תשובה** מהמתי שאלה זו שהדברים בחיבורי מפורשים הכרה ולא יראה לי מקום לטפס וז שחללה אותה הלכה כך היא מלו את הקטן בשבת ואמר כך נשפכו החמין או נמשרו הפמנין עשין לו בשבת מפני שקטנה היא לו מקום שדקין להחזיק את הקטן וכו' עד שלישי למילה שחל לריוח בשבת וכו' עד מפני שקטנה היא לו. הרי הדברים מדחה המילה והן השבת נדחית שאין אמרנו שמרחיטין אותו בין בחמין שהוחמו מע"ש בין בחמין שהוחמו מע"ש לו בשבת מפני שקטנה היא לו ולא יראה לי בכלל ספק כלל עד כאן לשונו: ומחוק לשון השאלה גם מפורש שזכמו דלוקי הא בחמין שהוחמו בשבת בשלישי למילה דוקא ולא אמר דקמי נתייב המילה המילה משמע דס"ל דעת הדין והרבני"א ז"ל שכתבו דכל היכא דלמחפוק חמין דבחר מילה מקמי מילה מדחה מילה ואם האמר סוף סוף הרי אפשר לו לומר דקמי נתייב מילה דבחר מילה לא קאמר. ועוד דלמחפוק י"ז לומר דכיון דלא אפשר ליה למימר דקמי לאחר המילה לגמרי בין דלמחפוק קמי מילה בין דלמחפוק בחר מילה לא קאמר. ועוד דלמחפוק כר מילה בכר כתבו בסמוך מלו את הקטן בשבת ואמרי נשפכו החמין וכו'. ועדיין נשאר מקום עין כיון שהסכמה העמדי דכרייהם נתקום כרת שאלמנה לביה חזמל דרך מצוי שאינו מעורב אע"ג דלמחפוק דרבנן הוא והיכי שרו לפני המילה דהיינו כל הגוף כמחין מירב הר"ן דכיון דמחילה בחמין שהוחמו מע"ש לא אסרוה אלא מפני הללני שווי מתחמין בשבת ואומרים מערב שבת הוחמו נתקום מילה המירו דלא שייכא ביה כך גזירה כולי האי. ולי נראה דכיון דנתקום שדקין למחוק כל הגוף לפני המילה הוא ואם לא ידעו מקומיהם הם לא ימולו כה"ג לא העמידו דכרייהם משום דכל מילה הנאה בשבת היתה נדחית ולא היה מתקיים כלל דין הכתוב וביים שהמניי ימול ואפילו בשבת. ואם חשבינו משופר ולכל דמילה שאני דלית בה כרת ולפיכך לא העמידו דכרייהם כל כך. ועוד שחלל מלוה מנדר מה שאין כן בשופר ולכל פסח שאין אלא פעם אחת בכל שנה. על כן מה שכתב רבינו או בשלישי כחב הרמ"ף וכל שכן ראשון ואפי' עד כאן לשונו. וכבר כתב

מ שכתו ולא הביאו סכין מערב שבת אומר לעכו"ם להביא סכין בשבת. וזוילבכר שלא יביא אותו דרך רשות הרבים. כללו של דבר כל דבר שעשיתו בשבת אסורה עלינו משום שבות מותר לנו לומר לעכו"ם לעשות אותן כדי לעשות מצות בזמנה. ודבר שעשיתו אסורה עלינו משום מלאכה אסור לנו לומר לעכו"ם לעשותו בשבת: * **מכשירי** מילה אפילו בזמנה אינן דוחין את יום טוב הואיל ואפשר לעשותו מערב יום טוב. וקל וחומר הדברים אם לא דחו מעשיו מילה שבות שהוא מדבריהם היאך ידחו לא תעשה שבתורה. אבל שוחקין לה סמנין ביום טוב הואיל וראוי לקדרה. ומורפין לה יין ושמן:

פרק שלישי

א המל מברך ואלקודם שימול אשר קדשנו במצותיו וצונו על המילה. אם מל בן חבירו. ואם מל את בנו מברך וצונו ואלמול את הבן.

ואבי ויזהבן מברך ברכה אחרת. ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו להכניסו בביתו של אברהם אבינו. מצוה על האב למול את בנו ותר על מצוה שמצוין ישראל שימולו כל ערל שביהוה. לפיכך אם אין שם אביו אין מברכין אחריה ברכה זו. ויש מי שהורה שיברכו אותה בית דין או אחד מן העם. ואין ראוי לעשות כן: * **ב** ואם היו שם עומדין אומרים כשם שהכנסתו לבית בן מברך אבי הבן או המל או אחד מן העומדין שם. ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותנו וחוק בשארו שם וצאצאיו חתם באות ברית קדש על כן בשכר זאת אל חילך חלקנו צורנו צוה להצילו וידות שאריו מישחת למען בריתו אשר שם בבשרנו. ברוך אתה יי כורת הברית. ואבי הבן וזמברך שהחיינו:

המל
א טוב י"ד ס"י רמ"ו: ב טוב י"ד ס"י רמ"ה עשין ס"ו: ג טוב י"ד ס"ס סמ"ג ע"ס: **המל**
א טוב י"ד ס"י רמ"ו: ב טוב י"ד ס"י רמ"ה עשין ס"ו: ג טוב י"ד ס"ס סמ"ג ע"ס:

הוא ה"ל לכתוב מרחיטין את הקטן דכרטי לפני המילה בחמין שהוחמו מערב שבת ולאחר המילה אם נשפכו חמין שלו מחמין לו אפילו בשבת מפני שקטנה היא לו והוא שנשפכו לאחר המילה אבל קודם המילה מדחה המילה והן השבת נדחית שאין מכשירי מילה דוחין את השבת עכ"ל: **תשובה** מהמתי שאלה זו שהדברים בחיבורי מפורשים הכרה ולא יראה לי מקום לטפס וז שחללה אותה הלכה כך היא מלו את הקטן בשבת ואמר כך נשפכו החמין או נמשרו הפמנין עשין לו בשבת מפני שקטנה היא לו מקום שדקין להחזיק את הקטן וכו' עד שלישי למילה שחל לריוח בשבת וכו' עד מפני שקטנה היא לו. הרי הדברים מדחה המילה והן השבת נדחית שאין אמרנו שמרחיטין אותו בין בחמין שהוחמו מע"ש בין בחמין שהוחמו מע"ש לו בשבת מפני שקטנה היא לו ולא יראה לי בכלל ספק כלל עד כאן לשונו: ומחוק לשון השאלה גם מפורש שזכמו דלוקי הא בחמין שהוחמו בשבת בשלישי למילה דוקא ולא אמר דקמי נתייב המילה המילה משמע דס"ל דעת הדין והרבני"א ז"ל שכתבו דכל היכא דלמחפוק חמין דבחר מילה מקמי מילה מדחה מילה ואם האמר סוף סוף הרי אפשר לו לומר דקמי נתייב מילה דבחר מילה לא קאמר. ועוד דלמחפוק י"ז לומר דכיון דלא אפשר ליה למימר דקמי לאחר המילה לגמרי בין דלמחפוק קמי מילה בין דלמחפוק בחר מילה לא קאמר. ועוד דלמחפוק כר מילה בכר כתבו בסמוך מלו את הקטן בשבת ואמרי נשפכו החמין וכו'. ועדיין נשאר מקום עין כיון שהסכמה העמדי דכרייהם נתקום כרת שאלמנה לביה חזמל דרך מצוי שאינו מעורב אע"ג דלמחפוק דרבנן הוא והיכי שרו לפני המילה דהיינו כל הגוף כמחין מירב הר"ן דכיון דמחילה בחמין שהוחמו מע"ש לא אסרוה אלא מפני הללני שווי מתחמין בשבת ואומרים מערב שבת הוחמו נתקום מילה המירו דלא שייכא ביה כך גזירה כולי האי. ולי נראה דכיון דנתקום שדקין למחוק כל הגוף לפני המילה הוא ואם לא ידעו מקומיהם הם לא ימולו כה"ג לא העמידו דכרייהם משום דכל מילה הנאה בשבת היתה נדחית ולא היה מתקיים כלל דין הכתוב וביים שהמניי ימול ואפילו בשבת. ואם חשבינו משופר ולכל דמילה שאני דלית בה כרת ולפיכך לא העמידו דכרייהם כל כך. ועוד שחלל מלוה מנדר מה שאין כן בשופר ולכל פסח שאין אלא פעם אחת בכל שנה. על כן מה שכתב רבינו או בשלישי כחב הרמ"ף וכל שכן ראשון ואפי' עד כאן לשונו. וכבר כתב

פ"ג א המל מברך קודם שימול וכו'. ס"ס ר' אליעזר דמילה (שם קל"ז): מ"ד המל אומר אשר קדשנו במצותיו וצונו על המילה לצי הבן אומר אשר קדשנו במצותיו וצונו להכניסו בביתו של אברהם אבינו העומדים אומרים כשם שהכנסתו לבית בן מברך אבי הבן או המל או אחד מן העומדין שם. ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותנו וחוק בשארו שם וצאצאיו חתם באות ברית קדש על כן בשכר זאת אל חילך חלקנו צורנו צוה להצילו וידות שאריו מישחת למען בריתו אשר שם בבשרנו. ברוך אתה יי כורת הברית. ואבי הבן וזמברך שהחיינו:

וכו' אלא המנדר אומר דקדק רבינו דמאן שכתב רבינו פירשה כשזכרה וזכרה הכ"ר אגודה"ס: ואבי הבן מברך שהחיינו: **המל**

הנהגות מיימוניות

המילה וכל הבריות כיון מברך עליהן עובר לעשייתן והא דלא קדים תנא למיתני קודם המילה משום דלא פסיקא ליה שפעמים שאין אבי הבן ליש וביתה רפסיקא ליה קדים ור"ת פירש וכו' ב"ה דלעיל הרי למדנו שגם רש"י סובר שאין שם בריחה זו בשאין שם אבי הבן וכן ר"א"ם וכן דעת רבינו שוחק שכתב בספרו ח"ל אבל לא דענו כח טיבה של בריחה זו להכניסו וכו' וכו' לא סגי ליה במאי ששלחו הרמב"ם מברך על המילה וכן מי ששחטו לו פסה צריך לברך אקב"ו לשוים את הפסה ושמן כיון דמיהל הוא אבי הבן שייך במצוה הילול כדאמר בפ"ק דקידושין וכו' עד הלכך תקנו לו ברכה אחרת לעצמו וכו' עד אם טלו אבי הבן וכו' רבינו אומר וכו' והוא שיש מברכות ויחלוקם ואומרים שהלכתו לשער משמע ע"י ואינון לארץ פריעה אבל ר"א"ם כתב דמסירתו לבעל הברית הוי ההכנסה ורבינו שוחק מביא ראיה לדברי ר"ת דאמר ה"ה העומדים שם אומרים כשם שנכנס לברית ב"ו ולא קאמר שחבנייהו לברית עכ"ל: [ג] וכן איהא להראי בפ"ק דמסיות תריסין ח"ג נישא למול לא מגא דלאו איהו מירול ופירך אבי הבן מאי אכא דמסית אין הכי נהי כפי סוף המסקנה דלא הלוקו בברכות ואפילו אבי הבן מברך על המילה כיון דקיל גבי להבא משמע וכן כתב רבינו שחוקה ב"ו ע"כ: [ד] אג דבר וכן ר"א"ם וכתב אפילו אבי הבן ששאל אמר למול ב"ו אפי' דלמחר ממשמע: [ג] ר"ת ר"א"ם אשר כתב בספר יריאים תניא אבי הבן אומר ב"א אמי' אקב"ו להכניסו בביתו של אברהם אבינו וע"ג דמרחיטין את הקטן ברכה מילה פירש"י שיאמר קודם

המילה וכל הבריות כיון מברך עליהן עובר לעשייתן והא דלא קדים תנא למיתני קודם המילה משום דלא פסיקא ליה שפעמים שאין אבי הבן ליש וביתה רפסיקא ליה קדים ור"ת פירש וכו' ב"ה דלעיל הרי למדנו שגם רש"י סובר שאין שם בריחה זו בשאין שם אבי הבן וכן ר"א"ם וכן דעת רבינו שוחק שכתב בספרו ח"ל אבל לא דענו כח טיבה של בריחה זו להכניסו וכו' וכו' לא סגי ליה במאי ששלחו הרמב"ם מברך על המילה וכן מי ששחטו לו פסה צריך לברך אקב"ו לשוים את הפסה ושמן כיון דמיהל הוא אבי הבן שייך במצוה הילול כדאמר בפ"ק דקידושין וכו' עד הלכך תקנו לו ברכה אחרת לעצמו וכו' עד אם טלו אבי הבן וכו' רבינו אומר וכו' והוא שיש מברכות ויחלוקם ואומרים שהלכתו לשער משמע ע"י ואינון לארץ פריעה אבל ר"א"ם כתב דמסירתו לבעל הברית הוי ההכנסה ורבינו שוחק מביא ראיה לדברי ר"ת דאמר ה"ה העומדים שם אומרים כשם שנכנס לברית ב"ו ולא קאמר שחבנייהו לברית עכ"ל: [ג] וכן איהא להראי בפ"ק דמסיות תריסין ח"ג נישא למול לא מגא דלאו איהו מירול ופירך אבי הבן מאי אכא דמסית אין הכי נהי כפי סוף המסקנה דלא הלוקו בברכות ואפילו אבי הבן מברך על המילה כיון דקיל גבי להבא משמע וכן כתב רבינו שחוקה ב"ו ע"כ: [ד] אג דבר וכן ר"א"ם וכתב אפילו אבי הבן ששאל אמר למול ב"ו אפי' דלמחר ממשמע: [ג] ר"ת ר"א"ם אשר כתב בספר יריאים תניא אבי הבן אומר ב"א אמי' אקב"ו להכניסו בביתו של אברהם אבינו וע"ג דמרחיטין את הקטן ברכה מילה פירש"י שיאמר קודם

מנדרל עו

הבן מברך בריחה וכו' עד ואין ראוי לעשות כן. פרק ר"ה דמנדר: ב"ה הר"א"ם ז"ל ומסכתא מ"ד י"ד דין לו מיוחד שבעה מברך והנה אללני שהספק מברך: ואבי אומרין הסכנה והמנדר הוא האגה אבל ממילתא טענה היא ועוד ליתיה כל מקום ומוקם על מנדרו דלמחר עתלמא ויכדלא הוואה ופסקיה כד"ן. ב' ד ואם היו שם עושרין ב' עד לא שמי. פרק רבי אליעזר דמילה (דף קל"ז):

מ שכתו ולא הביאו סכין בו' עד דרך רשות הרבים. כה"ג והטילו ר"י אלפס בשמחין דפרק רבי אליעזר דמילה: כללו של דבר בו' עד אסור לומר לגמרי לעשותו בשבת. פרק הדך (דף ס"ז): * **בכשירי** מילה בו' עד ר"י הפדק. פרק רבי אליעזר דמילה (דף ק"ג): **פ"ג א המל** מברך וכו' עד חמיו. פרק רבי אליעזר דמילה (דף קל"ז) וכן משמע פ"ג דפסקיה (דף ק"ז): אבל אם מל את בנו מברך למול את הבן. פרק קמח דפסקיה: ואבי

אהבת. הלכות מילה פ"ג

ד המל את הגרים מברך וכו'. סוף פרק ז' ו' וטעם שכלנו הכל בצרכה אחת גר עד שימול ועיטול ולכן תקנה בלמ"ד להבא שבצרכה השנה היא על בריתן של ישראל ולפיכך לא בצרכה אחת לפי שדמ המילה בריתן של ישראל ועל דמ בריתו אנו מצרכין. ומה שהקנו זה להטויף מהם דם ברית לפי שיש כמה גרים שמתגיירים כשהם נמולים ועיקר מילתן הטפת דם ברית הוא לפיכך תקנו כולם כן:

ה המל את עבדו וכו'. גם זה שם ומה שחילק בין עבדו לעבד אחרים אורח לטעמיה שמתקן בין מל או בני או את בן אחרים וכמו שנתבאר במקומו. ואם החמיר בטעם שמל את הגרים מברך בלמ"ד גם מל עבד אחרים לברך בלמ"ד ויש לומר דלא דמו דמילת גר המלוה מוטלת על כל אדם משראל וטעם שיש בדבר אלא שכל הקודם בו וזה ולכן מברך בלמ"ד אבל עבד הארון קודם למולו לכל אדם אלא ששם לא מלו הערון והוא דומה למול את עצמו מידין ישראל למולו דומיא דבן דלבו קייב למולו אלא ששם לא מלו מידין בן דין למולו ולכן המל היה הוא עושה מלוה המוטלת על אחרים ולפיכך מברך כגל: ומה"ל אדם גדול וכו'. לכן ה"ר"ש שם אלא משמים ונתח אהיה לברך למול וכו' ולכן ע"ן כדבריו ודמטע דמתי בריתו מברך ונטקתו ליה אלא בצרכה אחת וכו' הר"ן וה"ר"י אין נטקתו אלא בצרכה אחת:

ו גר שמל וכו'. טעם קטן שנולד כשהוא מהול דכיון דטעמא דברך להטויף ממנו דם ברית משום דמיישגין מתא עולה ככוסה היא כמ"ש בפ"א מהלכות אלו אין מצרכין על הספק וקובד רבנו דגר שנתגייר כשהוא מהול לא עדיף מקטן שנולד כשהוא מהול וכשם שאין מצרכין על קטן שנולד מהול כך אין מצרכין על גר שנתגייר כשהוא מהול. ועל מ"ש רבנו כלאן שאין מצרכין על הספק:

כתב הרמב"ד א"ל אם אנדרוניגוס ספק כי מפני שרוב עמי הארץ מעריצים את עכו"ל ומכחי לוי"ל הוקשה להם כן על דברי רבנו ושאלו ממנו וי"ל והשיב להם ח"ל וכן אנדרוניגוס אין מצרכין על מילתו מפני שאינו ודאי וירטי מורנו והלא ספק מורה הוא ועל ספק דרבנן הוא דלא מצרכין אבל על ספק דאורייתא מצרכין מן הדמאי מפני שרוב עמי הארץ מעריצים את עכו"ל (שם דף כ"ג.)

תשובה הדברים דיועוים שכל בצרכה שעל מלוה דרבנן היא בין שמהיה המלוה מצד הגרים בין שמהיה מן התורה ומכמים הם שמקנו את הצרכה והם שאמרו שכל המצרכין בצרכה שאינה לריבוי עובר משום לא חש ולפיכך כל דבר שנתקן לנו אם עשיית דבר או מלוה שנלמנו או לא נלמנו בין שהיה עשייה מצד הגרים בין שהיה מן התורה עושין אותה בלא צרכה ומפני זה נפקה הלכה כצרכה פרק לולב וערכה דשמעי ספק שביעי היכן והלכתא מנחב יתיבין כדכרי לא מצרכין ומינה אחת למד לכל המלוה שישתקף לך אם היתה מלוה לא אין אחת מלוה עושין אותה בלא צרכה כצרכה שביערי בן סוין הלכות מריכות וזהו העיקר שאנו קוטלין עליו ואומם הדברים האמורים בפרק כמה מדליקין (שם כ"ג.) צענין אחר הם האמורים וזהו פירושו שייטין כגמרא על צרכה גר המלוה היכן אינו משיב רב איזא מלא חסור ורב נתמן משאל איך יגידך וכו' שמעתי מדברי שיהיה שכל מלוה שהיא מצד הגרים מצרכין עליה אשר קדשנו במלכותו ולונו. והשיב רב עמרם על

ר"ח דמילה. ונטקת רבנו כנטקת הר"ף וס' שהקנו הצרכה בלמ"ד למול לפי שאינו משמע וגם כן אינו כעושה מלוה לאחריים לא תקנו צרכה למילה לתורה אלא כללו הכל

ד המל את הגרים מברך. ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו למול את הגרים ולהטויף ממנו דם ברית שאלמלא דם הברית לא נתקיימו שמים וארץ שנאמר אם לא בריתי יומם ולילה הקות שמים וארץ לא שמתיו: ה המל את עבדו מברך אשר קדשנו במצותיו וצונו למול את העבדים ולהטויף מהן דם ברית שאלמלא דם ברית לא נתקיימו שמים וארץ. ואם מל עבד של אחרים מברך על מילת העבדים. והמל אדם גדול צריך לכסות ערותו עד שיברך ואח"כ מגלהו ומל אותו: ו גר שמל קודם שנתיייר וקטן שנולד כשהוא מהול כשנמטיפין ממנו דם ברית אינן צריכין ברכה. *וכן אנדרוניגוס אין מצרכין על מילתו מפני שהוא אינו זכר ודאי: ז עכו"ם שצריך לחתך ערלתו מפני מכה או מפני שחין שנולד לו היה אסור לישראל לחתך לו אותה שהעכו"ם אין מעלים אותם מידי מיתה ולא מורדין אותן אליה. אע"פ שנעשית מצוה ברפואה זו שהרי לא נתכוון למצוה. לפיכך אם נתכוון העכו"ם למילה מותר לישראל למול אותו: ח מאוסה היא הערלה שנתגנו בה הגוים שנאמר כי כל הגוים ערלים. וגדולה היא המילה שלא נקרא אברהם אבינו שלם עד שמל שנאמר התהלך לפני והיה תמים ואתנה בריתי ביני וביניך וגו'. וכל המפר בריתו של אברהם אבינו והניח ערלתו או משכה אע"פ שיש בו תורה ומעשים טובים אין לו חלק לעולם הבא: ט בא וראה והכמה חמורה מילה שלא

השנת הראב"ד *וכן אנדרוניגוס אין מצרכין על מילתו מפני שאינו זכר ודאי. כתב הרמב"ד וי"ל אם אנדרוניגוס ספק מברך עליו משום שהוא ספק דאורייתא וי"ל ספק דאורייתא מצרכין מן הדמאי מפני שרוב עמי הארץ מעריצים את עכו"ל:

א טור ומ"ג ס' ב: *טור י"ד ס' רס"ז: **נתלה** רבנן בצרכה אספק דאורייתא היכא דלא מנעלי ודאי דאורייתא אבל כוסה כשמעי כיון דשמעי קוי וי"ט אחריו ודאי דאורייתא היכי ליתקון ליה בצרכה אסוכה לשוויי שביעי שהוא חול ונצטל קודשת וי"ט אחריו שהיא ודאי מדאורייתא ועוד דכיון דמצרכין כקידוש היום וכתפלה וצרכת המון את יום השמיני חג עזרת היכי מצינן לתקוני בצרכה אסוכה לשוויי שביעי כלום אפסר לברך שמי בריתו שסוקרות זו אח זו:

ז עכו"ם שצריך לחתוך וכו'. פרק שני דע"ז (דף כ"ג.) מ"ד ישראל מל את העכו"ם לשום גר לאסוקי משום מורגה דלא. ופירש"י לשום מורגה מולעת שיש לו בערלתו דלא לאסוקי לרפואתו כחנם דהא אסוקי לא מעלין ולא מורדין. ונראה שמשפך רבנו ישראל מל את העכו"ם לשום גר אע"פ שיש לו מורגה. וי"ל שישפך את נטכיון הסכום לטעם מורגה וכו' כלומר אע"פ דאית ליה מורגה:

ח מאוסה היא הערלה וכו'. משנה ספ"ג דגרים (דף ל"א.) וכל המפר בריתו וכו'. אבות פ"ג:

ט בא וראה וכו' עד סוף הפרק. ספ"ג דגרים ס:

שניהם ממעשר דמאי שהיא מצד הגרים ומפני זה מפרישין אותו בלא צרכה ופירוק אצוי ואמר דבר שיעקר תקנתו מלוה מצד הגרים ולא תקנתו מפני הספק תקנו עליו צרכה כיון דה מוכה ומקרא מגילה ועיובו ונטי"ו אבל דבר שיעקר תקנתו מן הספק בגון מעשר דמאי לא מקנו עליו צרכה. והקשיו על אצוי לפום הדין פירוקא והרי וי"ט שני שיעקר תקנתו מפני הספק ותקנו עליו כל הצרכות התלויות בו כמו וי"ט ראשון ופירוק אצוי ואמר הכי השתא תהי כי היכי דלא לחלוניה ביה ולהכי תקינו לו צרכה אבל שאר הדברים שיעקר תקנתם מפני הספק לא תקנו לו צרכה ולפיכך לא תקנו צרכה על מעשר של דמאי וכן דבר שפירק לו פירוק אחר ואמר אל מאמר שכל דבר שיעקר תקנתו מפני הספק לא תקנו לו חכמים בצרכה שהרי וי"ט מפני הספק תקנו לו צרכה ומדע למה לא תקנו צרכה על מעשר דמאי מפני שרוב ע"ה מעשרים הם מנאלי דברי כולם רב עמרם ואצוי ודאי אין אלא נטמן טעם שמפני כך תקנו חכמים צרכה לכך ולכן ולא תקנו צרכה לכך ולכן הילכך כל דבר שנמלא כפירות וחכמים שמצרכין עליו בין שהיה ודאי דבריהם כגון גר המוכה ומקרא מגילה בין שהיה ספק מצד הגרים כגון וי"ט שני מצרכין עליו ודבר שלא תקנו לו חכמים בצרכה כפירות אין מצרכין עליו וכל מלוה שיעקרה מן התורה ונטקתה לנו אם לא הייבין בה לא תקנו לה חכמים בצרכה אע"פ שפירשין מן התורה כמו שנתבאר מצד הגרים כצרכה בשמטיי וה"ה כצוי לענין קטן הדם וה"ה לכל ספק מלוה עכו"ל והרמ"ה השיב על השו"ב ז' על מ"ש שיי"ט אע"פ ספק דבריהם הוא מברך עליו וצוי סוכה קאמר שהיא ספק דאורייתא מפני שיעקר המלוה מן התורה והלא קדושת יום טוב הם היא ודאית מן התורה אלא שנתקן לנו אם יום זה הוא יום טוב אם לאו כשם שנתקן לנו כצרכה שהיא מלוה סוכה מן התורה אלא שנתקן לנו אם יום זה הוא שביעי ותיב כצרכה ומתהוי דלמר רבא גבי מעשר דמאי רוב ע"ה מעשרין הם הלא הוא הווי מצרכים שהרי המעשר עיקר מלומה מן התורה אלא שנתקן לנו אם פירות הללו הייבין כמשער כשם שנתקן לנו כצרכה וכו"ט אפ"ה טעמא דרוב ע"ה מעשרין הם הלא הוא הווי מצרכין ולטעמין מאי חוים דליף ממוכה לנפק מיי"ט דהא מרזיחוהו מד טעמא הוא וכתב לדידן נמי מ"ש כוסה כשמעי דלא תקינו לה רבנן צרכה משום דכי מהקטו רבנן בצרכה אספק דאורייתא היכא דלא מנעלי ודאי דאורייתא אבל כוסה כשמעי כיון דשמעי קוי וי"ט אחריו ודאי דאורייתא היכי ליתקון ליה בצרכה אסוכה לשוויי שביעי שהוא חול ונצטל המון את יום השמיני חג עזרת היכי מצינן לתקוני בצרכה אסוכה לשוויי שביעי כלום אפסר לברך שמי בריתו שסוקרות זו אח זו:

ז עכו"ם שצריך לחתוך וכו'. פרק שני דע"ז (דף כ"ג.) מ"ד ישראל מל את העכו"ם לשום גר לאסוקי משום מורגה דלא. ופירש"י לשום מורגה מולעת שיש לו בערלתו דלא לאסוקי לרפואתו כחנם דהא אסוקי לא מעלין ולא מורדין. ונראה שמשפך רבנו ישראל מל את העכו"ם לשום גר אע"פ שיש לו מורגה. וי"ל שישפך את נטכיון הסכום לטעם מורגה וכו' כלומר אע"פ דאית ליה מורגה:

ח מאוסה היא הערלה וכו'. משנה ספ"ג דגרים (דף ל"א.) וכל המפר בריתו וכו'. אבות פ"ג:

ט בא וראה וכו' עד סוף הפרק. ספ"ג דגרים ס:

הגהות טיימנות

שמהו הטעם שביים שוחפין בדרהי האם שגם היא שמהו כראיתא ההם איכא אשתו בדרהי דנחיא לה בברא ותניא קצרו של רב ר' על שלו בדרהי שהחייט ועל של חבריו מברך הטוב והצניב ולא דמי לפרוץ הבן שמברך שהחייט דהתם ליכא שנתא אלא שנתא כבוד הנוצה ודאי לא נפקא לפרוץ אבל הכא אע"פ דאדאי לא שנתא למולו מ"מ שנתא הוא בקיום הברית והראב"ה כתב שהמל את בנו בעצמו מברך שהחייט וכן עשה טעמיה בעצמו וכן הן לפני אביו רבתי ואל הלוי וכל הישבה חורו לו ועמיהו דהשנתא קודת הנוצה המושלת עליו העיקר והאחותי דהא במאורות כמפורי בסמ"ט ר"פ' ובידוקי פורש רבנן שאין מברך שהחייט לפי שעיקרן לא יצא התנוק מותרת נפל כל זמן שלא שהה שלשים יום ע"כ: הן זה שהחייטין ומתאויין לאתו חריתוק בשעה שנימול על הברכים והיות בעל ברית יש ליה סגן לרוב בנדרש שיהי טוב בספק כל עצמתי האצותה אביר דוד לפני דקב"ה אני מושברך בכל איברי ומקיים בהם מצות וכו' עד ורבי' אני נעשה בהן כמקיים לילדים בשעת מילה. וכו' שנהנו חתשים העור והדם בחול איות כנודרש שיהי ענין עיקר וכו' פירוק ר"א וכו' דהנו לקח היל משום שיש מחלוקת דבני א"י מולדין ביום שמיים דתריב וארצין בניים ובני ככל מולדין כעפר משום דתריב גם את ברם בריתו שלחתי אצורך מברא און מים בו ועתה לקחין חיל לקיים דברי שנתים שנתים שהחיל נקרא עפר ומים כראיתא בריולין פ"ב (חזקין כ"ו.) עופות כן הריק נבואי פירוש עפר ומים. ומה שהורגו לחתולק גר ב"ה ביום המילה משום דאצורין כמנהגין פרק אחד דני טענות (דף ל"ב.) אור הגר כבדור חיל משהת שם והא דרנוהו לפרום מפה על הפתח משום דאצורין כפרק הוטור פירות (צ"ג.) מנהג גדול היה בירושלים מפר פירוסה על הפתח כל זמן שהנפוח פירוסה אחרים נכנסין

מגלה עור

ה ואם מל עבד של אחרים מברך על מילת העבדים. הכי משמע פ"ק דפסחים (דף ו') כשמעתי דעל כיעור: והכל אדם נרול עד ומל אותו. כך נראה כשמעתי במרייתא דפרק מי שמתו (דף כ"ה.) גבי עושה נעשית: ו גר שמל קודם שנתיייר וכו' עד וכן אנדרוניגוס אין מצרכין על מילתו מפני שאינו זכר ודאי. ונראה שמשפך רבנו ישראל מל את העכו"ם לשום גר אע"פ שיש לו מורגה. וי"ל שישפך את נטכיון הסכום לטעם מורגה וכו' כלומר אע"פ דאית ליה מורגה:

ה המל את הגרים מברך. ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו למול את הגרים ולהטויף ממנו דם ברית שאלמלא דם הברית לא נתקיימו שמים וארץ שנאמר אם לא בריתי יומם ולילה הקות שמים וארץ לא שמתיו: ה המל את עבדו מברך אשר קדשנו במצותיו וצונו למול את העבדים ולהטויף מהן דם ברית שאלמלא דם ברית לא נתקיימו שמים וארץ. ואם מל עבד של אחרים מברך על מילת העבדים. והמל אדם גדול צריך לכסות ערותו עד שיברך ואח"כ מגלהו ומל אותו: ו גר שמל קודם שנתיייר וקטן שנולד כשהוא מהול כשנמטיפין ממנו דם ברית אינן צריכין ברכה. *וכן אנדרוניגוס אין מצרכין על מילתו מפני שהוא אינו זכר ודאי: ז עכו"ם שצריך לחתך ערלתו מפני מכה או מפני שחין שנולד לו היה אסור לישראל לחתך לו אותה שהעכו"ם אין מעלים אותם מידי מיתה ולא מורדין אותן אליה. אע"פ שנעשית מצוה ברפואה זו שהרי לא נתכוון למצוה. לפיכך אם נתכוון העכו"ם למילה מותר לישראל למול אותו: ח מאוסה היא הערלה שנתגנו בה הגוים שנאמר כי כל הגוים ערלים. וגדולה היא המילה שלא נקרא אברהם אבינו שלם עד שמל שנאמר התהלך לפני והיה תמים ואתנה בריתי ביני וביניך וגו'. וכל המפר בריתו של אברהם אבינו והניח ערלתו או משכה אע"פ שיש בו תורה ומעשים טובים אין לו חלק לעולם הבא: ט בא וראה והכמה חמורה מילה שלא

השנת הראב"ד *וכן אנדרוניגוס אין מצרכין על מילתו מפני שאינו זכר ודאי. כתב הרמב"ד וי"ל אם אנדרוניגוס ספק מברך עליו משום שהוא ספק דאורייתא וי"ל ספק דאורייתא מצרכין מן הדמאי מפני שרוב עמי הארץ מעריצים את עכו"ל:

הלכות הדף

מסכת

מדרבי

שבת

נא

[דף קס"ה ע"א]

ומעשה נאמר שהטית נאשמה תחת האשמה והביאיהו לביד [והלכותיו] לא מפני שראוי לכך כו' (י) ואין לערש הדבר שנראה לו עד היתר להחזיק את דבריו ואף אם ידוע אל המעשה כי בטוב עשה ורצוה מפרק מקום שנהגו [פסחים דף טז:] מעשה ביהודה והלל בניו של ר"ג שראו צדק בעיניו ולעזוב עליהן כל המצוה ואמרו מימינו לא ראינו כך נשמט הלל וישב לביט החיזון ולא רצה לומר מותרין אתם ויזנה בקרקדוקוס אבל לא נצדקו וכו' וישפין על ספקי נכרים בשבת אבל לא בעכו ומעשה נרש"ב כו' ספקי נכרים דמתמי מתמי מתמי וממכר רחילת אחין משום ההורו קרקדוקוסין משום דילמא משתלמי ופתי לאחויי ד"א בריה"ר:

ואגב דבר נומא ביה מילתא מכאן רחילת דלא בעינן ס' הצוא דהא יצדון לא היו ס' רבוא בוקעין בה כדמוכח בגמרא דלא היו שכיחי רבנן גבייהו וליכא למימר דגורי אטו ס' רבוא דהא רבא שרא ילמא במחא [אמלגין דף טז:] ולא גזר ומה שפ"ה גפ"ק דעיריין גבי ירושלים אלמלא ללחוחיה ועלוה חייבים עליה משום רה"ר ופי' משום דירושלים הוו רחובות שלה ט"ו ומפולשות משער לשער ופי' רבוא שפקעין ט' כנר הקסה רבית חס עליו א"כ [ליפעין כהנים ליום ישראלים [נמי ליענין] ותיקן דעיקר הדבר תלוי ב"ו אמה ופרק קמא דמפרש חזו היא רשות הרבים לא הוכיח רק י"ו אמה ופילגס ואין לדמות הרחבה שהבאנו מהמוכר פירות ולחלק בין דרך הרבים ובין רה"ר דלמך פרק המקל [כ"ט דף ק:] רב נתן בר אבטיה [קנה] [קן] שיתקרי אמהא פנה י"ו אמה [האילנות] [מאילנות] שעל שפת הנהר כדי למשך הספינות חבליה חזו עליה בני מרנושא דפניה הוא סבר מדי דהוא אבני רה"ר פי' רש"י ו"ל שיתקרי אמהא כדוכח רה"ר דמתן כ"ב"ב [דף טז:] דרך רה"ר ט"ו אמה עכ"ל א"כ משמע שדעתו כי דרך הרבים ורה"ר הכל אי' והכל תלוי בט"ו ופילגס ומה שהוכיח בעיריין ובשבת ס' רבוא לרבותא דירושלים פי' כן דלפ"ה דיש להם ס' רבוא ודומה לדגלי מדבר ממש אפ"ה מותרת בעצלת לדמות. אלעזר:

אם נולד בע"ש אחר חמלת ערבת ועדיין הוא יום שלל נראה הכבדים מלין אומר חב בע"ש ואין מהללן עליה השבת אע"פ שבשאלו לילה נמלטו ואם נולד ב' בין השמשות ור"ה חל יום ה' ויום ו' יומול ליום א' שהוא ספק י"ב שלו ותאומים שנולדו עיין פי' כיסוי הדם ותמלא שא"כ כי אם ברבס א' ואפילו יש ב' מוהלין הראשון יצרך על המילה והשני אשר קדש:

בי"ה ב"ו מלין בין יו"ד למתקף אחר קריאת התורה כשמוכרין נשמות ולמחר המילה אומרים אשרי ואם הוא נמקוס שצריך ללאת מצית הכנסת אין מלין עד אחר מוצת ס"ת ומוחזין ואומרים קדוש מזה"ס.

וגדגו להקיר ערלה מנפלים ואקור לעשות כן ב"י"ט שני אע"פ דלגבי מת כחול חטא שזוה רבנן [פ"ה דף א] הם מת בר קיימא ומה שנהגו להקיר אין חובה אלא מפני המדרש דאמרין מעצור הקב"ה הערלה מקטנים שמתו בלא ברית ונותנה על פושטי ישראל:

בוקשה למה אין מברכין שהחייט על המילה וי"ל דלחיה נערה לעיקה וקשה דאמר' [בבב"ב דף טז:] מת אביו וירשו מוצק שהחייט הלכך לא שייך [מירוק זין] [עזרה] אלא גבי שהמחה נמשעו [אבל ברכת שהחייט לא תלוי נעדר] ותיקן דכל היכא דלחיה שומות לא מברכין שהחייט ויולד ג' שותפים ועי"ל כיון דלא ילא עדיין מותרת נפל עד ל' הכל מלחתי עיין פרק החולק ותמלא עוד מלכרי מילה ובפרק הדר בעיריין:

מהר"ם אומר "מי שנדר לתצור להיות עגל בריו או לומר בני גרין לקיים לו ואע"פ דלון אדם מקנה דבר שלא בא לעולם מ"מ הואיל ומנהג בני אדם שגודרים מיניהם זה לזה ומקיימין גם כאלו גרין לקיים ורצוה מלאמדין כ"ג"מ [דף טז:] הלא סיוטומחא קיאל פי' רשס חיות כו' עד [ובאחרא דקנו ממש קני חבב דלם הוא מתנה בעצמו שצדק נהגו ה"ג כן נהגו וצריך לעיין ומהו ר' יוחאל שיה אומר להסיוטומחא דהס"ב לא לעולם ומועיל זה קנין הילכך מועיל המנהג להחשיבו כקנין גמור אבל דבר שלא יועיל קנין כמו דבר שלא בא לעולם ו"ל מצינו שיעיל בו המנהג להחשיבו כקנין גמור עי"ל החשבון":

בבדי ישע

זהו שכתב לעיל שתקעה הנכרי במסמרים כמשפט הראשון: (א) ואין צעושה דבר כו'. ר"ל מי שעושה דבר שהוא מותר מוצד הדין אלא שאין דאי להקל לעמי הארץ והנה כשעושה הדבר וראו עמי הארץ שעושה אסור להחזיק שהוא מותר אע"פ שילעזבו עליו וק"ל: (ב) צדוק ברכת המוציא. ר"ל שאין לו פת שלם:

ש"טו הנבחרים

הדריבה מבני הישיבה הקדושה היה קשה בעיניהם לעבב תקיעת השופר בשביל המילה ורצו לרחות עד גמר כל התפלה והשיבו רבינו גרשון ואם אין מילה אין תקיעת שופר בעולם שנאמר אם לא בריתו יומם ולילה וגו' ועוד דמצות מילה קודמת למצות שופר ואין הקטן מצאתי סמך לדברי בתשובת הגאונים. רבינו אליעזר בן ר' יהודה ורבינו קלונימוס איש רומי בן רבינו שבתי כבואו לגרמיהוא אחר פטירת רבינו יעקב ו"ל שאלו מוננו דבר זה והוציא חותם עדות קדש והראה שכתבו שכבר נשאלה שאלה זו ביומי וכתבו בו מדי שלמה היצחקי בן מרנא ורבנא רב נתן גאון שחבר ספר הערוך וכן מר דניאל אחיו וכן מר אברהם אחיו ותשיבו שכבר נשאלה שאלה זו בבבב"ד של אברהם מר יוחאל גאון והשיבו בשם ר' יעקב גאון ריש מתיבוא דמותא דרומי דמנהג כשר הוא להיות המילה סניף לקה"ת ולתקיעת שופר ועוד דמצוה מן המובחר להיות מקדימין בהכנסת משום דורוין מקדימין למצות ואין נכון לאחור עד אחר גמר כל התפלה דרוב פעמים גומרים בסוף ה' שעות והמאחר מצות מילה כ"כ דומה דמצות מילה בויה עילוי לכך נכון להקדים להיות הכופה לתקיעת שופר ובין קריאת התורה. ע"כ מצאתי:

קובץ מפרשים

(א) ג"כ כאן צ"ל ס"ד [הנהגות ומ"ם סמ"ן]: (ב) לא מצונו שיעזוב בו הנוהג. כ"כ ע"י בשע"י וידר ס"ו רס"ד ס"א בחגיגה וע"י בחו"ט ב"מ דף ס"ו ר"ה בנימוי משמע כדעה הראשונה שבמדרשי כאן צ"ע [מעשה אילוס]:

ד ויש נזהגים וכו' והם אומרים שלא אפרו אלא לאכול וכו'.
 כן נרין להיות כלומר עומם שנהגים להקל מפני שאומרים שלא
 אפרו ליכנס לבית המשמה אלא אם כן נכנס ואוכל עמהם אצל ליכנס
 גרדא ואינו אוכל שרי והר"י ברלוגי כתב כן דיש נזהגין להקל בה
 אצל כנז עוד ויש מחמירין מפני
 שמפרשים הא דמיא אסור אסור ליכנס
 לבית המשמה בעממא אפילו אינו
 אוכל עמהם משמע דנכניסה גרדא
 נמי איכא שמחה דפטיטא דשמח
 עמהם ולא גרע מהולך בדרך
 בעירלא דאסור מפני ששמחים בדרך
 ושמה עמהם כל שכן נכנס לבית
 המשמה והכי משמחה. וכתב רבינו
 שכן כנסו הרמב"ן והרא"ש ושכן
 טהגין נאשכנו דכל שנים עשר חודש
 אינו נכנס לבית כלל אלא שומע

מקורו עשר שהמינו לטעודה להמכר בו אסור ליכנס אם ירושלמי
 (מ"ק פ"ג סוף ה"ט) אם הינה חטרת מלוא או קידוש המדש מותר
 חטרת מלוא כגון חטרת פסק חטרת אכילת קדשים ומעשר שני
 וכן כל דבר שרץ בעלמא אף על פי שאוכל מחטרה יש שם משמה
 ושמה וכל זה לא התירו אלא
 משלשים ואילך נאזרו ואמו אצל סוף
 שלשים לכל טעודה שבעולם ה'
 אסור כן נראה לי הראב"ד ז"ל
 עכ"ל: וגיבורקי יוסף (יד. ד"ה
 ו) הקשה קושית זו ומיך דההוא
 לשם שמים מיייר טעודה מלוא
 דליכא שמחה כגון צרית מילה
 דאיסיה לערב דיוקא אי נמי נמיסיה
 יתום ויתומה שאם לא יכנס הוא
 יתבטל המעשה עד כאן:
 והרמב"ן חטרת האדם (שם) כתב

הנרות מחוק לבית: וכתב בהגהות שלמן ערוך (פ"ג) וכל זה
 ציטט שטושין החמיה ואוכלין ושומין ושמיים שם אצל בחופה שטושין
 ציטט הכנסת שמנדיין שם צרכה אירוסין ונשואין ואין שם שמחה
 כלל מותר מיד אחר שצעה יש אוקרין עד שלשים וכן נראה לי.
 ושמי הנרות כמותם צהגות מיימוני בשם מהר"ם ומיאלו צ"י.
 מיהו נאצל על שאר קרובים נראה לדברי הכל שרי לשמוע הנרות
 בחופה שטושין ציטט הכנסת סוף שלשים: וכתב עוד בהגהות
 שלמן ערוך יש מקומות שמתמירין להיות האכל עומד כל שנים עשר
 חודש סוף לבית הכנסת לשמוע הנרות ומכל מקום נראה דאכל יכול
 לנרן צרכה אירוסין ונשואין מחמת החופה שצצית הכנסת וכן יכול
 להכניס החמן כדרך ארצנו ששמי אנשים מתמסקין החמן מחמת החופה

על דברי הראב"ד ולי נראה דחטרת מלוא כגון קידוש ראש חודש
 ואכילת קדשים ופסק אף על פי שאוכל מחטרה יש שם משמה
 ושמה מותר לאחר שצעה ונצימח דקמני ולא הינה חטרת מלוא
 ארישא ט' נמי מילא ומשיא יתום ויתומה אינו מחזור להסיר ליה
 טעודה שלהם עכ"ל: ויש נזהגים להקל בכניסת בית המשמה
 וכו' והוא אומר שלא אפרו אלא לאכול עמהם וכו'. כלומר
 טעמם של הנהגים להקל מפני שהם אומרים שלא אפרו ליכנס לבית
 המשמה אלא אם כן אוכל עמהם אצל אם אינו אוכל עמהם מותר
 ליכנס. והגהות מיימוני בפרק ו' הביא צרחה זו וטו וכמו שאכתוב
 במקום נסייעתא דשמיא טו:

ויכול לנטע קנה גדי שנה נעשה שמכניסין ונלמד שיהא אחר שלשים וכן טהגין עכ"ל. ונראה דכל שכן שיש להתיר לנצל על שאר
 קרוביו סוף שלשים להכניס החמן כדרך ארצנו דטעי יש להתיר סוף שלשים על שאר קרוביו מחוק שנים עשר חודש על אביו ואמו כמו
 שנמצא בסמוך דין כניסה למערה נשואין יתום ויתומה היכל דיתבטל המעשה אם לא יכנס שם: עוד כתב בהגהות מיימוני חה

דרכי משה

שצא (א) וכן הוא במדרכי (ע"ב דף שצ"ג) הלכות אבל (ס' תתנא) דשרי הואיל ואי אפשר לעשות בלא ידידה אבל סעודת מצוה דלית
 בה שמחה מותר ליכנס בה וכו' יד:]

פרישה

(ה) ויתוסה שאם לא יאכל שם יתבטל וכו'. אף על גב דלעיל בטעודה חטרת מלוא כגון קידוש המדש מותר מיד ולא מלה אמוו נאם שמתבטל
 הטעה אם לא יאכל עממן ואם כן מלי "וכן" משיא יתום ויתומה דליכא שם נמי ממוטי סמן וכלה המיזו
 לולי האי טעמא דמתבטל המעשה ולמן והאי "וכן" דקאמר רענו לומר שגם סה הקילו וקל להפין: (ו) ואינו מחזור דהיתיר סעודה שד משיא
 וכו'. דיוקא טעודה חטרת המיר שאין שם שמחה סמן וכלה:

דרישה

שצא אין לאדם לומר קדיש אחר אמו אם אביו מקפיד דכיבוד אב
 קודם לכיבוד אמו ואף על פי שאמו עשתה צוואה לומר קדיש
 בעבורה. מהר"ם (וכן כתב הכל בו בשמו והביאו כ"י סוף סימן שע"ז. עד כאן
 המגיה). מיהו נהגו לומר קדיש לאם אפילו בחיי האב. מהר"ף. מורי רובי:
 [א] אפרו לאכול בשום סעודה אפילו עם השמשים אם לא שבאו אורחים
 לביתו אבל לבריה מילה כשהוא אבי הבן או מוהל או בעל בריה או שהחתן
 עצמו אבל אז מותר (דיום טוב שלהם הוא ומותר לכוש בגדי שבת עד אחר יציאת)
 בית הכנסת עיין בחשבות מהר"ל. עד כאן המגיה). מורי רובי (בביאורו לטו):
 שאילו להרב ר' אליעזר מגרמישיא והתיר לאבל להיות בעל בריה ואסור
 ליכנס לסעודה וכן הוכיח הרב ר' דוד בן ר' (אברהם) קלונמוס) וכן הלכה
 למעשה. שמחות הר"ם יב]: האב"ל ואשתו חן שלשים לובשין בגדי
 שבת כשהן בני ברית עד לאחר יציאתם מבית הכנסת. פרנס (סי רמ). מורי
 רובי (שם): ח"י יום שלשים (בשבת) כערב שבת מותר לרחוץ (ולגלח)
 (ואסור לגלח). הגהות מיימוני (פ"י אות ו' ג'). מורי רובי (שם ריש סי' טז):

הגהות והערות

[ח] צ"ע ומה יעשה אם יחול הפסח תוך ל' הא אינו נאכל אלא בחבורה, ואולי אם
 ימנעו מלשמוח שם כל משך אכילתו יהא שרי להסב עמהם (ובשאר הסעודה יהא
 מיטב בפ"ע) אף שבשאר סעודות לא שרי כה"ג כדלקמן בסוף הרמב"ן.
 [ט] פירוש דלהראב"ד לא קאי רק אסיפא היינו ארין י"ב דא"א אבל בדין ל' דרישא
 ליכא היתיר דסעודת מצוה וע"ז פליג הרמב"ן דארישא נמי קאי ומותר גם תוך ל'
 חה המקור למ"ש הטור ואם היה חבורה לשם מצוה וכו' מותר "מיד": [י] לפי
 המתבאר ב"י בדברי הרא"ש והרמב"ן משמע דהאי וכו' חזר גם אחכרת מצוה
 הלעיל דלא שרי מיד ועיין הערה ט: [יא] לפי דעה הב"ח קאי רק אאביו ואמו
 דמפך ליה אבל בשאר קרובים מותר גם תוך ל' וכן דעת הרוב"ן על הרמב"ם פ"י
 ה"י אבל הש"ך מקי"ג חולק ע"ז וכ"ד הלח"ם שם ה"ז: [יב] חובבא גם בתגיא
 רבתי סי' ע ובשבת"ל הל' שמחות סוף סי' טו: [יג] והובא בכ"י ד"מ לקמן
 סוף סי' ת ועיין דרישה לקמן סוף סי' שצ"ה: [יד] עיין ש"ך לעיל סי' רמו ס"ק
 כז: [טז] עיין ב"י לקמן ד"ה חיל המדרכי: [טז] גם התוספות כתבו כן בשם
 הר"ש עיין להלן ד"ה והותם: טזן עיין ר"ם ס"ב ובהערה כא: